

חוות דעת מומחה

חוות דעת כלכלית המוגשת לבית המשפט

בעניין בקשה לאישור תובענה ייצוגית כנגד חברת פיליפ מוריס בע"מ וכנגד

Philip Morris International Inc.

שמי ד"ר מאיר אמיר, ת.ז. 006488100, יועץ כלכלי.

אני הבעלים של חברת ד"ר מאיר אמיר ושות' בע"מ, חברה לייעוץ כלכלי הפועלת משנת 1992. כתובת החברה: רחוב ויזל 21, תל אביב.

נתבקשתי על ידי עורך דין תומר לוי המייצג את המבקש, מר אילן טסלר, להכין חוות דעת כלכלית שתוגש לבית המשפט בתמיכה לבקשה לאישור תובענה ייצוגית כנגד חברת הבת הישראלית פיליפ

מוריס בע"מ וכנגד חברת האם שלה (בשרשור): Philip Morris International Inc.

חברת פיליפ מוריס בע"מ (לחילופין: פיליפ מוריס ישראל) הנה חברת בת של החברה השוויצרית

Philip Morris S.A. ושתי החברות הן חברות בת של החברה האמריקנית: Philip Morris

International Inc. (להלן: פיליפ מוריס או PMI). התאגיד הכולל את חברת PMI ואת כל חברות

הבת שלה יכונה להלן תאגיד PMI.

חוות הדעת הכלכלית מוכיחה את הטענה כי פיליפ מוריס, המהווה "בעלת מונופולין" על פי חוק ההגבלים העסקיים, קובעת מחיר מופרז לסיגריות מתוצרתה הנמכרות בישראל ומפיקה לעצמה רווחים בלתי סבירים וזאת תוך הפרת "האיסור על גביית מחיר מופרז על ידי בעל מונופולין" כפי שפורסם על ידי הרשות להגבלים עסקיים. חוות הדעת תציג, בין היתר, תחשיב כמותי של רווחים בלתי סבירים אלה.

אני נותן חוות דעתי זו במקום עדות בבית המשפט ואני מצהיר בזאת כי ידוע לי היטב שלעניין הוראות החוק הפלילי בדבר עדות שקר בשבועה בבית המשפט, דין חוות דעתי זו כשהיא חתומה על ידי כדין עדות בשבועה שנתתי בבית המשפט.

ואלה פרטי השכלתי:

1972 - תואר בוגר בכלכלה ופילוסופיה. האוניברסיטה העברית בירושלים.

1976 - תואר ד"ר בכלכלה. אוניברסיטת אילינוי ארה"ב.

ניסיוני המקצועי ותפקידים שמילאתי מאז השלמת לימודי:

1978-1982 - כלכלן בכיר במשרד האוצר. מרכז צוות באגף התקציבים בנושאי תעשייה, חקלאות,

ותיירות. חבר מועצת המנהלים של מפעלי ים המלח, פוספטים בנגב, מועצות ייצור חקלאיות

והחברה הממשלתית לתיירות. תפקיד אחרון באוצר: הממונה על הסובסידיות.

1982-1984 - סמנכ"ל לכלכלה ותכנון. קבוצת הביטוח הסנה.

1985 - יועץ כלכלי למנהל המועצה לשיווק פרי הדר.

1986-1989 - סמנכ"ל לכספים וכלכלה - תה"ל מהנדסים. בין היתר אחראי על המחלקה הכלכלית

שמנתה כ- 10 כלכלנים בעלי תואר שני ושלישי שעבדו בעיקר בחו"ל בפרויקטים של הבנק העולמי.

1990-1992 - משנה למנהל הרשות לפיתוח ירושלים. אחראי על גיוס הון, ניהול פרויקטים

אורבניים, הקמת קרן הון סיכון, חממות מדע תעשייתיות ועשרות פרויקטים נוספים.

1992-2016 - בעלים של חברה לייעוץ כלכלי. החברה ביצעה למעלה מ 400 פרויקטים כלכליים

מיום הקמתה, כולם בוצעו אישית על ידי הח"מ. החברה עוסקת בהערכות שווי, הכנת תכניות

עסקיות, לוווי וניתוח פיננסי, תכניות הבראה, מתן חוות דעת מומחה לבתי משפט ומוסדות בוררות,

בחינות מקרו של ענפי משק וכדאיות פרויקטים בחו"ל.

רשימת פרויקטים שבוצעו בשנים האחרונות, כולל קבצי PDF של עשרות פרויקטים וחוות דעת

שהוגשו לבית המשפט, ניתן למצוא באתר החברה: www.meiramir.co.il

להלן רשימה חלקית של חוות דעת מומחה שכתבתי בשנים האחרונות:

1. חוות דעת למשרד האוצר - מכרז למתן שירותים גריאטריים. יחד עם אריאב (לשעבר מנכ"ל משרד האוצר).
2. חוות דעת לאיגוד חברות הביטוח. תעריפי אשפוז סיעודי ותכניות ביטוח הוצאות רפואיות יחד עם פרופסור אביה ספיבק (לשעבר המשנה לנגיד בנק ישראל).
3. חוות דעת מומחה בודק לבית המשפט המחוזי בבאר שבע לפי הזמנת בית המשפט. בדיקת הסכס הפשרה בתביעה ייצוגית נגד החברה המרכזית למשקאות בע"מ (קוקה קולה).
4. חוות דעת מומחה בתביעה נגזרת נגד הדירקטורים בדיסקונט השקעות בגין השקעתם הכושלת בעיתון מעריב (חוות הדעת מומנה על ידי הרשות לניירות ערך). בית המשפט אישר את הגשת התביעה הנגזרת ב- 9.8.15.
5. חוות דעת מומחה למשכן לבוררות ופתרון סכסוכים ע"פ הזמנת השופט בדימוס בועז אוקון, בקשר עם הליך בוררות בין חברת ניטרון מקבוצת שיכון ובינוי לחברה להשבת קולחים חדרה.
6. חוות דעת מומחה לבית המשפט המחוזי בתל אביב בהקשר של תביעת נאמני האג"ח של בזק נגד מנהלי החברה בגין חלוקת דיבידנדים שלא מרווח.
7. חוות דעת מטעם התובעים בתביעה ייצוגית נגד תנובה בקשר למחיר הקוטגי. (חוות הדעת מומנה על ידי משרד המשפטים).

8. חוות דעת מומחה בקשר לתביעה נגזרת נגד הדירקטורים בחברת חבס בגין חלוקת דיבידנדים (חוות הדעת המליצה נגד הגשת תביעה).
9. חוות דעת כלכלית לאיגוד חברי הבורסה שאינם בנקים (ברוקרים פרטיים). יחד עם ירום אריאב.
10. חוות דעת מומחה לבית המשפט השלום בתל אביב בקשר לתביעה שעניינה זכויות חכירה בגוש הגדול בת"א.
11. חוות דעת מומחה בבוררות שהתנהלה במשכן לבוררות ופתרון סכסוכים אצל השופט ורדי זילר ז"ל - תביעה של חברת מעגן התפלה נגד חברת GES מקבוצת גרנית הכרמל.
12. חוות דעת עבור המפרקים של חברת קווי אשראי באשר לעסקות חברות הנפט שנעשו בשנים 1995-97 (ישראל, אקוויטל, יואל).
13. חוות דעת עבור ההסתדרות וועדי העובדים בנמלים בחיפה ואשדוד, שהוגשה לבית הדין הארצי לעבודה, באשר לרפורמת הנמלים המתוכננת והשפעתה על שכרם ותנאי העסקתם של עובדי הנמלים (יחד עם פרופסור אביה ספיבק).
14. חוות דעת מומחה בתביעה נגזרת נגד חברת בתי הזיקוק בע"מ בגין הצגה חלקית ומטעה במאזניה ובהודעותיה לבורסה של עסקות אשראי ספקים חריגות שנעשו בשנים 2012-2013.
15. חוות דעת לחברת חישולי כרמל, חברת בת של תאגיד UTC האמריקאי, בקשר לשומת מס שהושתה על החברה על ידי מס הכנסה.
16. חוות דעת למשרד האוצר על הארגון מחדש של ענף המחצבות בישראל. (בשיתוף עם חברת פז הנדסה וכלכלה).
17. שתי חוות דעת שהוגשו לבית הדין לעבודה בתל אביב שעוסקות בזכויות של עובדים שפרשו מהחברה לקבלת תמורה על עבודתם וזכותם להמשיך ולפעול באותו תחום עיסוק.
18. חוות דעת שהוגשה לבית המשפט המחוזי בירושלים במסגרת בקשה לאישור תביעה נגזרת מצד אחד מבעלי המניות בחברת מלון שלום בע"מ.
19. חוות דעת שהוגשה למחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בת"א במסגרת בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד החברות הציבוריות דורי בניה ודורי קבוצה בגין הפסדים של מאות מיליוני ₪ שלא דווחו למשקיעים במועדם.
20. שלוש חוות דעת שהוגשו מטעם עיריית נס ציונה לבית המשפט כתגובה לתביעות שעניינן גובה אגרת הביוב והיטל הביוב בנס ציונה.

21. חוות דעת מומחה לבית המשפט המחוזי בתל אביב (המחלקה הכלכלית) בתביעה נגזרת נגד הדירקטורים בחברת בזק וכנגד חברת הייעוץ מריל לינץ בגין עסקת בעלי ענין ברכישת מניות יורוקום בחברת יס על ידי חברת בזק (אפריל 2015).
22. חוות דעת לאיגוד חברות אנרגיה מתחדשות בישראל באשר לתועלת למשק מפיתוח התעשייה הסולארית (יחד עם ירום אריאב).
23. חוות דעת להסתדרות הציונית העולמית בגין המרצת פתיחה שהוגשה נגדה ונגד חברת אוצר התיישבות היהודים (אוה"ה) על ידי החברה לאיתור והשבה של נכסי נספי השואה לבית המשפט המחוזי בת"א לחלוקת מניות בל"ל שברשות אוה"ה כדיבידנד בעין.
24. חוות דעת בתביעה על הפרת זכויות יוצרים נגד חברת מגדל על שימוש מסחרי בציורים של צייר ישראלי ידוע.

חוות דעת זאת מתבססת על המסמכים כמפורט להלן:

1. PHILIP MORRIS INTERNATIONAL, Annual Reports, 2008 - 2014, Quarterly Reports, 2015.
2. PHILIP MORRIS INTERNATIONAL - PMI Turkey overview, 2009.
3. TOBACCO IN ISRAEL, Passport - Euromonitor International, 2013, 2014.
4. Cigarettes in Turkey, Euromonitor International, 2014, 2015.
5. Cigarettes in Germany, Euromonitor International, 2014, 2015.
6. WWW.PMI.COM
7. A. Laffer International Tobacco Taxation Handbook, 2014.
8. מחירוני פיליפ מוריס ישראל, 2008 - 2015.¹
9. משרד האוצר, מנהל הכנסות המדינה, סיכומי הכנסות ממס קנייה, 2008 - 2015.
10. דו"חות שר הבריאות על העישון בישראל, 2010 - 2014.
11. דו"חות המחקר של חברת סטורנקסט על שוק הסיגריות, 2011 - 2015.
12. רשות ההגבלים העסקיים, רשימת הספקים הגדולים, 2013.
13. רשות ההגבלים העסקיים, גילוי דעת, איסור על גביית מחיר מופרז על ידי בעל מונופולין, 2014.
14. ילקוט הפרסומים, הודעה על מיזוג חברות אלישר ופיליפ מוריס, 2011.

¹ המחירוני מהתאריכים הבאים: 1.1.12 / 1.1.12 / 13.5.12 / 26.7.12 / 1.9.12 / 8.5.13 / 1.6.13 / 22.12.13 / 7.12.14 / 1.10.15 / 1.11.15

15. השנתון הסטטיסטי לישראל, 2010 - 2015.
16. מרכז המחקר של הכנסת - ניתוח ההצעה להעלות את המס על סיגריות, 2010.
17. חוזר מס הכנסה בעניין מחירי העברה, 2008.
18. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה - מאגר נתוני יבוא ויצוא לפי סחורות וארצות, 2010 - 2014.
19. הממונה על הגבלים עסקיים - החלטה בעניין מ.ח. אלישר מיום 14/6/1993.

מטרת חוות הדעת

בחדש אוגוסט 2011 התמזגה החברה הישראלית פיליפ מוריס בע"מ עם החברה להפצת סיגריות מ.ח. אלישר בע"מ ובעקבות מיזוג זה הפכה חברת פיליפ מוריס אינטרנשיונל (PMI) לחברה השולטת באופן בלעדי על הייצור, הייבוא, השיווק וההפצה של מותגי הסיגריות של פיליפ מוריס בישראל. פיליפ מוריס בע"מ היא חברת בת של חברת פיליפ מוריס השוויצרית, חלק מהסיגריות מיוצר על ידי חב' פיליפ מוריס התורכית, אך כל החברות הללו הן אורגנים של תאגיד אחד ונמצאות בשליטתה של PMI, חברה ציבורית שנסחרת בבורסת ניו יורק. (נסחרת תחת השם PM)

מותגי פיליפ מוריס, Parliament, L&M, Next, Marlboro הינם ארבעת המותגים הנמכרים ביותר בישראל. בשנים 2011 - 2015 עמד נתח החברה בשוק הסיגריות על כ 53% - 60%, וזאת על פי דו"חות של חברות המחקר סטורנקסט² ויורומוניטור³ וכן על פי הדו"חות השנתיים על העישון בישראל של משרד הבריאות.⁴ מובן, אפוא, כי פיליפ מוריס מהווה "בעלת מונופולין" על פי חוק ההגבלים העסקיים וחל עליה האיסור על גביית מחיר מופרז על ידי בעל מונופולין, כפי שקבעה והגדירה הרשות להגבלים עסקיים.⁵

בחוות דעת זאת נוכיח כי פיליפ מוריס מפרה במפגיע את האיסור של הרשות להגבלים עסקיים ומנצלת את מעמדה המונופוליסטי כדי למכור את הסיגריות מתוצרתה במחיר מופרז לצרכנים בישראל, שחלק גדול מהם משתייך למעמד הסוציאקונומי הנמוך. נוכיח גם כי פיליפ מוריס מפיקה רווחי עתק מונופוליסטים בלתי סבירים מייצור הסיגריות ומכירתן בישראל וזאת בהשוואה לרווחי התאגיד באזורים אחרים בעולם.

כמו כן נבהיר ונדגים את שיטת הפעולה המתוחכמת שבה נוקטת החברה, לפיה חלק קטן (יחסית) מהרווח על הפעילות בישראל נרשם כרווח של החברה הישראלית, פיליפ מוריס בע"מ, ואילו

² מסמך מס' 11 בחוות דעת זו.

³ מסמך מס' 3 בחוות דעת זו.

⁴ מסמך מס' 10 בחוות דעת זו.

⁵ מסמך מס' 13 בחוות דעת זו.

מרבית הרווח מועבר לחברות באשכול החברות שמרכיב את תאגיד PMI הרשומות בחו"ל. מס החברות בישראל משולם רק על חלק הרווח המדווח בחברת פיליפ מוריס ישראל. נראה כיצד מרבית הרווחים מועברים לחו"ל על ידי קביעת מחיר העברה מנופח⁶ שאין מאחוריו כל היגיון כלכלי וזאת גם בניגוד להנחיות מס הכנסה באשר לקביעת מחירי העברה בין חברות בחו"ל לחברות בישראל הנמצאות בשליטה משותפת וכל זאת מתוך מטרה כפולה: הן כדי ליצור מצג שווא של רווח סביר כביכול המופק ממכירת סיגריות פיליפ מוריס בישראל והן כדי להקטין משמעותית את תשלומי המס של פיליפ מוריס למדינת ישראל.

בהסתמך על ניתוח מקיף של תהליכי הייצור וההפצה של פיליפ מוריס בעולם נדגים כיצד חפיסת סיגריות שהעלות הכוללת של ייצורה בחו"ל ושיווקה בישראל מסתכמת בממוצע ב- 1.7 ₪ בשנים 2011 - 2015 נמכרת בישראל בלמעלה מ- 3.8 ₪ לחפיסה, רווח תפעולי בלתי סביר לחלוטין של למעלה מ- 55%!

כן נציג ונחשב הערכה של ההוצאות, ההכנסות והרווחים שנצברו משנת 2011 ועד סוף שנת 2015. נבחר וננהיר כיצד עובדת השיטה, לפיה מתוך הכנסות שנתיות מוערכות בממוצע רב שנתי של כ- 750 מיליון ₪, מועברים לחו"ל מדי שנה כ- 500 מיליון ₪, סכומי כסף ניכרים שרובם הם רווחים שנוצרו בפעילות העסקית בישראל והם מוצגים כהוצאות רכישת החפיסות על בסיס מחירי העברה חסרי שחר והיגיון וכל זאת בכוונת מכוון.

עוד נראה כיצד עלה מחיר ההעברה לחפיסה של פיליפ מוריס בישראל, ללא כל סיבה מ- 0.55 דולר ל- 0.69 דולר בין השנים 2011 – 2015, בקצב של כ- 6% לשנה בממוצע וכן נראה כיצד עלה המחיר הסיטונאי בישראל ב- 24.3% בין השנים 2011- 2015, קצב שנתי ממוצע של 5.6% וזאת בשעה שמדד המחירים הכללי עלה בתקופה זו ב- 2.6% בלבד, שער הדולר עלה ב- 4.4% בלבד והעלות הכוללת של יצור חפיסת סיגריה, עלות ישירה ועקיפה גם יחד בש"ח, לא השתנתה כלל, על פי חישובינו המתבססים על הדו"חות הכספיים של חברת PMI.

נוכח אפוא בחוות דעת זו כי פיליפ מוריס גבתה מחיר מופרז עבור מכירת הסיגריות מתוצרתה בישראל תוך הפרת האיסור שנקבע על ידי הרשות להגבלים עסקיים וזאת כדי להפיק לעצמה רווחי עתק ממכירת סיגריות בישראל.

מבנה חוות הדעת

בפרק א' נציג תקציר אודות שוק הסיגריות בישראל. המערכה לצמצום העישון, מדיניות המס והשינויים שחלו בה בשנים האחרונות, מחירי הסיגריות, המותגים המובילים, הספקים העיקריים וגודלו הכמותי והכספי של השוק.

⁶ מחיר ההעברה הוא המחיר הנקבע בעסקה בין חברות קשורות.

בפרק ב' נציג את פעילותה של פיליפ מוריס בישראל. המותגים הראשיים, נתח השוק, מבנה התמחיר וה"מחירון" הרשמי וההעלאה השיטתית של מחיר ההעברה ושל המחיר הסיטונאי בישראל בהשוואה למדדים כלכליים.

בפרק ג' נסקור בקצרה את פעילותה של חברת PMI על בסיס הדו"חות הכספיים שלה לשנים 2011 - 2015. נציג את מבנה ההכנסות וההוצאות שלה, תוך אבחנה בין הוצאות יצור ישירות להוצאות עקיפות ואת מבנה ההוצאות וההכנסות בארבעת האזורים בעולם שמהווים יחידות רישום חשבונאיות בחברת PMI. כל זאת כדי להעריך את ההכנסה וההוצאה לחפיסת סיגריות באזורים שונים בעולם בשנים אלו, נתון שיאפשר לנו לאמוד את הרווחים בפועל של החברה בישראל.

בפרק ד' נציג תחשיב וניתוח כלכלי של פעילות החברה בישראל בהתבסס על מסדי הנתונים שהוצגו בשני הפרקים הקודמים. נעסוק באומדן העלות בפועל של ייצור ושיווק חפיסת סיגריות של פיליפ מוריס בישראל לעומת העלות המגולמת בשיטת מחירי העברה שקובעת החברה, שמביאה להסטת רווחי החברה לחו"ל ולהאמרת המחיר לצרכן הסופי בישראל.

בפרק ה' נציג את האומדנים שלנו למחירים המופרזים שפיליפ מוריס גבתה בישראל בין השנים 2011 - 2015 ואת הרווח התפעולי העודף לתקופה זו, שמוגדר על ידנו כסכום הרווח תפעולי שנצבר מדי שנה מעל הרף של 20% מהמחזור⁷, המסתכם בסכום עתק של **1,142.9 מיליון ₪**⁸.

פרק א' - שוק הסיגריות בישראל: תקציר

1. שוק הסיגריות בישראל, השוק הרלוונטי נשוא חוות דעת זו, הוגדר זה מכבר על ידי הממונה על ההגבלים העסקיים.⁹ השוק מקיף את כל שטח מדינת ישראל, כולל את כל סוגי הסיגריות הן הארוזות בחפיסות והן הסיגריות המגולגלות על ידי המעשנים¹⁰ וכולל את כל יבואני הסיגריות ואת היצרן המקומי.¹¹
2. למעלה ממיליון מתושבי ישראל מעשנים סיגריות בקביעות. אחוז המעשנים מקרב בני 21 ומעלה הנו כ-19%.¹²

⁷ הרף של 20% מהמחזור גבוה הגדרתית מהרף של 20% מעל הוצאות הייצור שנקבע על ידי הממונה על הגבלים עסקיים.

⁸ לפי הרף שנקבע על ידי הממונה על הגבלים העסקיים הרווח העודף עומד על 1,502.3 מיליון ₪, סכום הגבוה ב-359 מיליון ₪ מהתחשיב השמרני המוצג בחוות דעת זו, תחשיב המודד את הרווח העודף מעל 20% מהמחזור.

⁹ החלטת הממונה על הגבלים העסקיים בעניין מ.ח. אלישר מיום 14/6/1993. (מסמך מס' 21)

¹⁰ במסמך זה אנו מתמקדים בשוק הסיגריות הארוזות. שוק הטבק לסיגריות בגלגול עצמי (RYO) נמוך בהיקפו מ-3% משוק הסיגריות בשנים 2011 - 2015, כפי שעולה מדו"חות יורמוניטור (3) ומדו"ח משרד האוצר (9) ואינו משפיע על ממצאי חוות הדעת.

¹¹ אלו הן הגדרות אזור/ מוצר/ יצרן התואמות את החלטת הממונה על הגבלים עסקיים.

¹² סקר משרד הבריאות, 2013.

3. העישון נפוץ יותר בקרב גברים בהשוואה לנשים, בקרב האוכלוסייה הערבית בהשוואה לאוכלוסייה היהודית, בקרב בעלי הכנסות נמוכות בהשוואה לבעלי הכנסות גבוהות, כמו גם בקרב בעלי השכלה נמוכה בהשוואה לבעלי השכלה גבוהה.¹³
4. כ- 50% מהמעשנים צורכים בין 10 ל- 20 סיגריות ביום.¹⁴ כ- 20% צורכים למעלה מ- 20 סיגריות ליום וכ- 30% צורכים פחות מ- 10 סיגריות ליום.
5. בקרב הגברים, ישראל נמצאת במקום ה-18 בשיעור המעשנים באוכלוסייה, מתוך 41 מדינות ה-OECD, קצת פחות מהמוצע העומד על 28.5%. בקרב הנשים ישראל נמצאת במקום ה-32, כשני שלישים ממוצע העישון של נשים במדינות ה-OECD¹⁵ העומד על 17.7%.

טבלה 1

מעשנים בישראל לפי חתכים דמוגרפיים (2013)			
כלל האוכלוסייה מעל גיל 21			
		19.8%	
<u>בעלי השכלה בינונית/נמוכה</u>		<u>בעלי השכלה גבוהה</u>	
		22.5%	
<u>גברים</u>		<u>נשים</u>	
		27.3%	
<u>ערבים (נשים וגברים ממוצע)</u>		<u>יהודים (נשים וגברים ממוצע)</u>	
		26.3%	
		18.4%	

6. בעשורים האחרונים מתנהלת, בארץ כמו בשאר העולם, מערכה רחבה ומורכבת להפחתת מספר המעשנים. מערכה זו מובלת על ידי הכנסת והממשלה, קופות החולים, מוסדות ציבור ועמותות, כגון האגודה למלחמה בסרטן. תקצר היריעה מלפרט את מאות צעדי המדיניות הננקטים להפחתת עישון ונסתפק כאן בהצגת מספר מצומצם של צעדים כדי להמחיש את אופיו של שוק הסיגריות בישראל.
7. להלן מבחר של צעדי מדיניות הננקטים בישראל להפחתת נזקי העישון:
- ייקור מחיר הסיגריות וטבק בכללו על ידי הטלת מיסוי.
 - הטלת מגבלות על פרסום, כולל איסור פרסום במדיות שונות.
 - איסור על עישון במקומות ציבוריים וקביעת אזורי עישון במקומות מוגדרים.
 - איסור מכירת סיגריות במכונות ממכר אוטומטיות.
 - איסור על מכירת סיגריות לקטינים.

¹³ קיים מתאם בין החתכים השונים. ממוצע ההכנסה של האוכלוסייה הערבית, לדוגמה, נמוך מזה של האוכלוסייה היהודית.

¹⁴ חפיסת סיגריות מכילה 20 סיגריות.

¹⁵ דו"ח שר הבריאות על העישון בישראל, 2014.

- ו. חובת פרסום אזהרות חמורות על כל חפיסת סיגריות.
 - ז. חובת פרסום חומרים כגון: ניקוטין ועטרן.
 - ח. איסור העידוד לעישון סיגריות לייט, דלות ניקוטין.
 - ט. מימון סדנאות גמילה ואמצעים תרופתיים להפסקת עישון.
8. המערכה לצמצום העישון הפכה למשמעותית יותר בעיקר בשנים האחרונות בעקבות עלייה חדה במסים והתייקרות מחירי הסיגריות עליהן נרחיב בהמשך. בשנת 2015 נצרכו בישראל כ- 328 מיליון חפיסות¹⁶ לעומת 418 מיליון חפיסות¹⁷ בשנת 2011, ירידה שנתית של 5.6% בממוצע לתקופה.
9. יצוין כי מרבית הסיגריות בשוק (98%) מסופקות על ידי שלוש חברות:
- א. חב' PMI המייצרת סיגריות בחו"ל ומפיצה אותן בישראל, באמצעות חברות הבת שלה.
 - ב. חב' גלוברנדס המייבאת סיגריות משתי חברות בחו"ל (BAT ו-JTI) ומפיצה אותן בישראל.
 - ג. חב' דובק, יצרנית מקומית המייבאת טבק ואורזת את החפיסות במפעלה בארץ.

טבלה 2

צריכת סיגריות בישראל 2000-2015 (במיליון חפיסות)			
שנים	ייצור מקומי	יבוא	ס"ה
2000	195	216	411
2001-2010	125	288	413
2011	78	340	418
2012	64	336	400
2013	59	326	385
2014	51	307	358
2015	44	284	328

10. במקביל לירידה בהיקף הכמותי של שוק הסיגריות, חלה עלייה גדולה בחלקו של היבוא בשוק זה. בשנת 2000 עמד חלקן של הסיגריות המיובאות (במונחי כמות) על כ- 52%, בשנת 2015 עמד חלקן של הסיגריות המיובאות על כ- 86%.

המיסוי על סיגריות בישראל

11. כ- 80% ממחירה של חפיסת סיגריות לצרכן מיועדים למסים. מס קנייה ומס ערך מוסף. פירוש הדבר כי כאשר יבואן הסיגריות מייקר את מחיר החפיסה בשקל, התוספת לצרכן גדולה פי

¹⁶ הנתונים בטבלה זו מתבססים על נתוני משרד האוצר ודו"ח שר הבריאות על העישון בישראל.
¹⁷ המונח "חפיסה" במסמך זה מתייחס לחפיסות בנות 20 סיגריות.

כמה. מחיר מונופוליסטי מופרז גורר מיסוי מופרז המבוסס על מחיר לא מוצדק וכך נענש הצרכן פעמיים.

12. בטבלה 3 מוצגים השינויים בשיעורי מס הקניה על סיגריות בשנים האחרונות. למס שני מרכיבים:

א. מס קצוב המוטל על כל חפיסת סיגריות הנמכרת בארץ, בלי כל קשר לסוג ולמחיר. המס הקצוב עלה מ- 4.5 ₪ לחפיסה בשנת 2011 ל- 7.98 ₪ בשנת 2015.

ב. מס אחוזי המשולם על המחיר הסיטונאי לפני מסים. בשנת 2011 עמד המס האחוזי על 260.6% ובשנת 2015 עמד המס האחוזי על 270.0%¹⁸.

טבלה 3

השינויים במס קנייה על סיגריות 2010-2015		
מס אחוזי	מס קצוב לחפיסה	תאריך שינוי שיעור המס
260.6%	₪ 4.29	06/07/2010
278.6%	₪ 5.49	26/07/2012
278.6%	₪ 5.57	01/01/2013
270.0%	₪ 7.83	08/05/2013
270.0%	₪ 7.98	01/01/2014
270.0%	₪ 7.98	01/01/2015

13. יצוין כי המס הקצוב המוטל על הסיגריות פועל לטובת המותגים היקרים ולרעת המותגים הזולים. הצרכן מזהה כי מבחינת Value for money, "משתלם" יותר לקנות את החפיסה היקרה יותר, שבה חלקו של המס הקצוב נמוך מחלקו של המס הקצוב בחפיסה הזולה. זהו לבטח אחד הגורמים לעליית חלקן של הסיגריות המיובאות, שרובן יקרות יותר מהסיגריות מתוצרת מקומית, לשיעור של 86% מסך החפיסות בשנת 2015. בנוסף למסי הקניה מוטל מס ערך מוסף על כל חפיסת סיגריות.

14. בטבלה 4, מוצגים מחירי עשרת מותגי הסיגריות המובילים בשנת 2015.¹⁹ המחיר המוצג בטבלה הינו המחיר הממוצע לצרכן לשנת 2015 כולל מע"מ. יצוין כי המחיר לצרכן אינו נתון לפיקוח, אם כי היבואנים והיצרן המקומי מפרסמים מחירון הכולל מחיר מומלץ לצרכן. לצורך המחשה נציין כי כאשר מחיר החפיסה המומלץ לצרכן הוא לדוגמא 32 ₪,²⁰ אזי כ- 80% מתוך המחיר, 25.5 ₪, מיועדים למסים. כלומר, ללא מסים, מחיר החפיסה הוא 6.5 ₪ שבו

¹⁸ כמו כן קיים רף מינימום למס הקנייה. במקרה בו הסכום המצרפי של המס הקצוב והמס האחוזי אינם מגיעים למינימום, המס משולם לפי רף המינימום שעומד כיום על 15 ₪ לחפיסה.

¹⁹ הנתונים בטבלה זו מתבססים על מאגר המידע של חברת סטורנקסט המסקרת כ- 80% מהשוק.

²⁰ המחיר לצרכן הינו המחיר המומלץ לצרכן המתפרסם על ידי היבואנים/יצרנים.

מתחלקים היבואן או היצרן ובעל נקודת המכירה. מרכיבי העלות והרווח יידונו בהרחבה בפרק הבא. נתח השוק הכולל של היבואנים המובילים והיצרן המקומי מוצג בטבלה 6.

טבלה 4

הסיגריות הנמכרות בישראל - עשרת המותגים המובילים (2015)				
	המחיר לצרכן (₪)			
נתח שוק	בפועל כולל מע"מ	היבואן / היצרן	שם המותג	
26.9%	33.7	פיליפ מוריס	Marlboro	1
11.7%	27.2	פיליפ מוריס	Next	2
11.4%	30.6	פיליפ מוריס	L&M	3
9.7%	35.9	פיליפ מוריס	Parliament	4
9.5%	30.7	גלוברנדס	Winston	5
9.5%	26.8	גלוברנדס	Pall Mall	6
5.4%	27.5	דובק	Time	7
3.4%	31.1	גלוברנדס	Camel	8
2.2%	27.9	דובק	Noblesse	9
2.0%	28.7	דובק	Golf	10

בסיכום כלל המותגים, עמד נתח השוק (הכספי) של פיליפ מוריס בשוק הסיגריות, בשנת 2015, על 59.8%, חלקה של גלוברנדס עמד על 26.0%, חלקה של דובק עמד על 12.3%, וחלקם של היבואנים הקטנים עמד על 1.9%.²¹

15. נהוג לחלק את שוק הסיגריות לשלוש קבוצות על פי המחיר לצרכן: סיגריות פרמיום, סיגריות במחיר בינוני וסיגריות זולות כמפורט להלן בטבלה 5. מאפייני אחרים כגון כמות העטרן, טעמי הסיגריות וכיו"ב לא יפורטו באין להם רלוונטיות לחוות דעת זו.

טבלה 5

חלוקת שוק הסיגריות בישראל לפי רמות מחיר (2015)				
זול	בינוני	פרמיום	ס"ה מיליוני	
25-27 ₪	28-30 ₪	31-35 ₪	חפיסות	
118	82	128	328	כמות
36%	25%	39%	100%	באחוזים

16. לסיכום פרק זה נציג את הסיכום הכספי של שוק הסיגריות בשנת 2015 ואת חלקם היחסי של שלושת הספקים העיקריים. יצוין כי טבלה זו מתבססת על נתוני מחקר של חברת סטורנקסט²²

²¹ טבלה 4 ונתוני הסיכום חושבו מתוך דו"ח חברת סטורנקסט לשנת 2015.

הסוקרת את השוק הקמעוני, באמצעות חיבור ישיר לאלפי קופות רושמות. מטעמי שמרנות
אנו מציגים את נתוני סטורנקסט (סך מספר החפיסות הנסקרות) בנפרד מנתח השוק הבלתי
נסקר אותו אמדנו על פי נתוני המכס ומחקרה של חברת Euromonitor International.²³

טבלה 6

שוק הסיגריות בישראל - שנת 2015						
שוק				פיליפ		
הסיגריות	אחרים	דובק	גלוברנדס	מוריס		
327.5	7.5	44.8	88.3	186.9	מיליונים	סך מספר החפיסות שנמכרו בישראל
266.6	0.6	34.9	78.9	152.2	מיליונים	סך מספר החפיסות הנסקרות
30.5	26.7	27.4	29.2	31.9	ש	המחיר הממוצע לצרכן כולל כל המסים
8,133	18	956	2,304	4,855	מיליוני ש	סך הפדיון הנסקר
61	6.9	9.9	9.4	34.7	מיליונים	סך מספר החפיסות שאינן נסקרות
1,725	173	256	258	1,038	מיליוני ש	אמדת הפדיון מהחפיסות שאינן נסקרות
9,858	191	1,213	2,562	5,893	מיליוני ש	אמדת שוק הסיגריות המלא (רף עליון)
100.0%	1.9%	12.3%	26.0%	59.8%	אחוזים	נתח שוק כספי של החברות המובילות

17. כאמור, אנו רואים כי בשנת 2015 חברת פיליפ מוריס הינה בעלת נתח שוק של 59.8% משוק
הסיגריות בישראל²⁴, קרי: חברת פיליפ מוריס הנה "בעלת מונופולין" על פי חוק ההגבלים
העסקיים.²⁵

18. החברה הנה בעלת מעמד של מונופול בשוק הסיגריות בארץ בכל השנים נשוא חוות דעת זו.

פרק ב' - פעילותה של פיליפ מוריס בשוק הסיגריות בישראל

19. חברת PMI (Philip Morris International Inc.) היא אחת מחברות הסיגריות הגדולות
בעולם. החברה פועלת בישראל באמצעות שתי חברות בנות הנמצאות בשליטתה המלאה.
החברה השוויצרית Philip Morris S.A. היא חברת האם של החברה הישראלית פיליפ מוריס
בע"מ.

²² ראה הערת שוליים 2.

²³ ראה הערת שוליים 3.

²⁴ כאמור, חוות דעת זו עוסקת בסיגריות הארוזות. השוק הרלוונטי בהגדרתו הנוקדנית כולל גם את סיגריות הגלגול RYO ולאחר ניכוי
שוק זה במלואו, לצורך ההדגמה, חלקה של פיליפ מוריס עולה על 56%, וזאת אף מבלי להוסיף את חלקה של פיליפ מוריס בתת שוק
סיגריות הגלגול עצמו, RYO.

²⁵ חוק ההגבלים העסקיים תשמ"ח - 1988 (להלן: "חוק ההגבלים העסקיים" או "החוק") קובע כי מי שמחזיק בידו למעלה ממחצית
מכלל אספקת הנכסים או הרכישות בשוק הינו "בעל מונופולין". ראה גילוי דעת 1/14 - האיסור על גביית מחיר מופרז על ידי בעל
מונופולין - רשות ההגבלים העסקיים.

20. PMI מייצרת ומפיצה, באמצעות עשרות חברות בת, את מותג הסיגריות הנמכר ביותר בעולם - Marlboro - וזאת בנוסף לעשרות מותגים אחרים, כאשר בישראל נמכרים בעיקר המותגים:

.Marlboro, Next, L&M, Parliament

21. עד אוגוסט 2011 חברת מ. ח. אלישר בע"מ (להלן: אלישר) יבאה לישראל והפיצה את הסיגריות מתוצרת פיליפ מוריס במשך שנים רבות. בחודש אוגוסט 2011 התמזגה אלישר עם חברת פיליפ מוריס ישראל בע"מ וכך עברה כל שרשרת הייצור, היבוא וההפצה מראשיתה ועד סופה לידי תאגיד PMI.

22. על פי נתוני סטורנקסט כמפורט בטבלה 7 להלן, מגיע חלקה של פיליפ מוריס בשנת 2015 לכ- 66% מסך הסיגריות המיובאות לישראל. הטבלה מציגה את הכמות המיובאת ע"י פיליפ מוריס לישראל ומחשבת על פי נתוני המכס, את הסכום המועבר מחברת הבת בארץ לחברות של תאגיד PMI בחו"ל. הטבלה מלמדת כי חרף ירידה בכמות החפיסות הנמכרת בארץ על ידי פיליפ מוריס מכ- 215 מיליון בשנת 2012 לכ- 187 מיליון בשנת 2015, ירידה של 13%, עלה סכום ההעברה לחו"ל מכ- 122 מיליון \$ בשנת 2012 לכ- 129 מיליון \$ בשנת 2015.²⁶

טבלה 7

יבוא הסיגריות לישראל בשנים 2015 - 2011					
העברה לחו"ל	עלות	מס' חפיסות	חלקה של	סך היבוא	
פיליפ מוריס	סך היבוא	פיליפ מוריס	פיליפ מוריס	חפיסות	
מיליוני \$	מיליוני \$	מיליונים	אחוזים	מיליונים	שנה
29.9	47.4	54.7	63%	86.8	רביע 4 - 2011
121.8	190.3	215.2	64%	336.2	2012
128.6	200.9	208.7	64%	326.0	2013
136.1	209.3	200.0	65%	307.6	2014
128.6	195.7	186.9	66%	284.0	2015

23. טבלה 7 מאפשרת לנו לחשב את מחיר ההעברה. זהו המחיר שנקבע על ידי חברת PMI כמחיר שישולם על ידי פיליפ מוריס לישראל לחברות PMI בחו"ל. מחיר ההעברה הממוצע לחפיסה עמד ברבעון האחרון של 2011 על 0.55 דולר לחפיסה ועלה ל- 0.69 דולר לחפיסה בשנת 2015, עלייה של 25.5% וזאת בתקופה שעלויות הייצור של סיגריות בתאגיד פיליפ מוריס כלל לא עלו כפי שעולה מהדו"חות הכספיים וכפי שיפורט בהמשך.

²⁶ פיליפ מוריס ישראל איננה מפרסמת נתונים על פעילותה ולפיכך חלקה הכספי ביבוא חושב בהתאם לחלקה הכמותי כפי שנסקרו על ידי חברות סטורנקסט ויורומוניטור.

24. חרף ההפרדה הארגונית לחברות שונות, מדובר, הלכה למעשה, בישות כלכלית אחת, תאגיד פיליפ מוריס אשר מייצר סיגריות ומוכר אותן בישראל באמצעות חברת הבת המקומית שלו. הסכום המועבר לחו"ל על ידי החברה בישראל אינו אלא בגדר העברה בתוך התאגיד ומחיר ההעברה נקבע על פי מדיניותה ושיקוליה של חברת האם הנמצאת בראש הפירמידה, חברת פיליפ מוריס, PMI.

25. לכן ברור כי עלות יבוא הסיגריות של פיליפ מוריס לישראל, כפי שהיא רשומה במאזנה של חברת הבת בישראל, אינה משקפת את עלות הייצור של אותן סיגריות לתאגיד פיליפ מוריס, אלא משקפת את מדיניות מחירי ההעברה הפנימיים, בין חברות המשתייכות כולן לאותו תאגיד. עניין זה הוא עניין מהותי שבו נעסוק ונפרט בהמשך.

טבלה 8

מחיר ההעברה של פיליפ מוריס 2011 - 2015					
מחיר העברה		מחיר העברה	העברה לחו"ל	מס' חפיות	
פיליפ מוריס	שער הדולר	פיליפ מוריס	פיליפ מוריס	פיליפ מוריס	
₪	₪	\$	מיליוני \$	מיליונים	שנה
2.03	3.72	0.55	29.9	54.7	רביע 4 - 2011
2.18	3.86	0.57	121.8	215.2	2012
2.22	3.61	0.62	128.6	208.7	2013
2.43	3.58	0.68	136.1	200.0	2014
2.68	3.89	0.69	128.8	186.9	2015

26. עתה יש באפשרותנו להבין טוב יותר את פעילותה של פיליפ מוריס בישראל. נזכיר כי החברה שולטת על כ- 60% משוק הסיגריות ומפיצה את ארבעת המותגים המובילים בישראל מהם נמכרו בממוצע מדי שנה, בארבע השנים האחרונות, למעלה מ- 200 מיליון חפיות על פי הפירוט בטבלה 9.

טבלה 9

נתח כמותי מותגי פיליפ מוריס 2011- 2015						
ס"ה	Parliament	L&m	Next	Marlboro	מיליוני חפיות	שנה
100.0%	17.6%	26.4%	17.9%	37.8%	214.2	2011
100.0%	15.9%	25.4%	20.0%	38.5%	215.2	2012
100.0%	15.0%	22.1%	24.2%	38.6%	208.7	2013
100.0%	15.5%	19.9%	23.4%	41.2%	200.0	2014
100.0%	14.5%	19.8%	23.0%	42.7%	186.9	2015

27. נציג עתה, בטבלה 10, את מבנה התמחיר של מותגי פיליפ מוריס בישראל:

טבלה 10

מבנה התמחיר של חפיסת סיגריות מתוצרת פיליפ מוריס (מחירון אוקטובר 2015, ₪)				
Parliament	L&M	Next	Marlboro	
35.00	29.00	26.00	32.00	מחיר מומלץ לצרכן כולל מע"מ
5.09	4.21	3.78	4.65	מס ערך מוסף 17%
2.00	1.66	1.49	1.83	חלק הקמעונאי
27.91	23.13	20.73	25.52	מחיר סיטונאי כולל מס קניה
7.98	7.98	7.98	7.98	מס קצוב
14.54	11.06	9.30	12.80	מס אחוזי 270%
5.39	4.09	3.45	4.74	מחיר סיטונאי נטו

28. טבלה 10 מדגימה, כפי שצוין בפרק א', כי החלק הארי של מחיר הסיגריות מופנה לתשלומי מס. המחיר הסיטונאי כולל מס קנייה הוא המחיר בו נמכרת חפיסת הסיגריות לקמעונאים שמספרם מוערך בכ- 9,000.

29. המחיר הסיטונאי מפורסם ע"י חברת פיליפ מוריס במחירון מודפס המחולק לקמעונאים ומתעדכן מעת לעת. המחיר המומלץ לצרכן שהוא המחיר הסיטונאי בתוספת מרווח הקמעונאי ובתוספת מס קניה ומס ערך מוסף, כשמו כן הוא, מחיר מומלץ. בישראל בוטל זה מכבר הפיקוח על מחירי הסיגריות. הקמעונאי רשאי למכור את החפיסה במחיר לצרכן על פי שיקול דעתו, על פי המרווח הקמעונאי שהוא מותיר לעצמו. זה או אחר.

30. המחיר הסיטונאי שקובעת חברת פיליפ מוריס בממוצע מדי שנה, הוא ממוצע של ארבעת מותגי הסיגריות שהיא מייבאת לארץ (כאמור - Marlboro, Next, L&M, Parliament). זהו המחיר המופיע בשורה התחתונה של טבלה מס' 10, הוא העומד במרכזה של חוות דעתנו והוא למעשה עילתה של הבקשה לאישור התובענה הייצוגית נגד חברת PMI וחברת הבת שלה, פיליפ מוריס בע"מ.

31. מחיר זה קובע את היקף ההכנסות של חברת פיליפ מוריס בישראל והוא המכתיב את היקף התשלומים שמעבירה החברה בישראל לחברות PMI בחו"ל. וכמובן, זהו הבסיס למחיר שמשלם הצרכן הסופי.

32. מסקנתנו היא כי מדובר במחיר מופרז, מחיר בלתי הוגן, על פי הגדרת הממונה על ההגבלים העסקיים והדבר יובהר ויונהר בשני הפרקים הבאים של חוות הדעת להלן.

33. בטבלה 11 מוצגות העלאות המחיר שבצעה חברת פיליפ מוריס בשנים 2012 - 2015, כפי שפורסמה במחירונים שמפיצה חברת פיליפ מוריס לקמעונאים בישראל. על מנת לפשט את ההצגה מוצגים נתוני המותג המוביל Marlboro בלבד, אבל ההדגמה מייצגת במדויק את כל מותגי פיליפ מוריס.

34. כאן המקום להבהיר כי אין כל קשר בין העלאת המסים על ידי המדינה לבין העלאת המחיר הסיטונאי נטו שנעשה על ידי חברת פיליפ מוריס. המחיר הסיטונאי נטו הועלה על ידי פיליפ מוריס שבע פעמים בארבע השנים האחרונות. כפי שמוצג בטבלה. מחיר זה הועלה ב 1.01 ₪, מ- 3.73 ₪ לחפיסת Marlboro בסוף 2011 ל- 4.74 ₪ לחפיסה בסוף 2015. שיעור העלאת המחיר היה פי 8 (!) בהשוואה לשיעור עליית מדד המחירים לצרכן בתקופה זו. המחיר הועלה בעת שהוגדל מס הקנייה, מעין ניצול הזדמנות; המחיר הועלה כששער הדולר ירד; המחיר הועלה כשירד שיעור המע"מ.

35. על פניו נראה כי חברת פיליפ מוריס מנצלת את מעמדה בשוק כדי להפיק לעצמה רווחים בלתי סבירים בפרק זמן קצר.

36. נציין כי העלאת המחיר הסיטונאי נטו של חפיסת סיגריות בשקל אחד, כפי שעשתה חברת פיליפ מוריס בתקופה, פירושה תוספת הכנסה של 200 מיליון ₪ לשנה בחברה שמייבאת כ- 200 מיליון חפיסות לארץ. כאשר להכנסה זו נלווית תוספת הוצאות מזערית, אם בכלל, מגיע חלקו הארי של סכום זה, הישר לשורת הרווח.

טבלה 11

דר' מאיר אמיר ושות'
ייזום, תכנון, ניהול
וייעוץ כלכלי בע"מ

Dr. Meir Amir & Co.
Economic planning, management
& consulting Ltd

מחירה של חפיסת סיגריות Marlboro (ש"ח) 2011-2015				
מחיר סיטונאי		מחיר סיטונאי	מחיר מומלץ	
נטו	מס קנייה	כולל מס קנייה	לצרכן	
ללא מסים	לחפיסה	ללא מע"מ	כולל מע"מ	תאריך
3.73	14.01	17.74	22	01/10/2011
3.84	14.52	18.36	23	01/01/2012
4.06	16.79	20.85	26	26/07/2012
4.08	18.85	22.93	29	01/06/2013
4.29	19.43	23.72	30	22/12/2013
4.47	20.04	24.51	31	07/12/2014
4.68	20.62	25.30	32	01/07/2015
4.74	20.78	25.52	32	01/10/2015

37. בטבלה 12 מוצגת השוואה בין העלאת המחיר הסיטונאי נטו ע"י חברת פיליפ מוריס (ממוצע כל המותגים) בשנים 2011 - 2015 לשינויים במדד המחירים לצרכן ובשער החליפין של הדולר לעומת השקל בשנים אלה. בסוף שנת 2015 עומד מדד המחיר הסיטונאי של פיליפ מוריס על 124.4 לעומת מדד המחירים לצרכן העומד על 102.6 ומדד שער הדולר העומד על 104.4.

טבלה 12

העלאת המחיר הסיטונאי נטו של סיגריות פיליפ מוריס בהשוואה לשער החליפין ולהתייקרות במשק 2011 - 2015					
שער	המחיר	מדד	מדד	מדד	
הדולר	הסיטונאי	המחירים	שער	מחירי	
₪	₪	לצרכן	הדולר	פיליפ מוריס	השנה
3.72	3.41	100.0	100.0	100.0	*2011
3.86	3.52	101.0	103.6	103.4	2012
3.61	3.66	102.5	97.0	107.3	2013
3.58	3.91	103.2	96.1	114.7	2014
3.89	4.24	102.6	104.4	124.4	2015

*ממוצע הרבעון האחרון של שנת 2011.

38. מובן אפוא כי חברת פיליפ מוריס העלתה את מחירי הסיגריות בישראל באופן בלתי סביר לחלוטין וללא כל סיבה ידועה. הנושא ידון בהרחבה בפרק ד' של מסמך זה העוסק בנייתו כלכלי של סוגיית המחיר המופרז שגבתה פיליפ מוריס מצרכני הסיגריות בישראל בתקופה ובחישוב הרווח העודף שעל החברה להשיב לצרכניה.

39. לסיכום פרק זה נציג אומדן מסכם של הכנסותיה של פיליפ מוריס בישראל בשנים 2011 - 2015.

טבלה 13

הכנסותיה של חברת פיליפ מוריס בישראל 2011 - 2015									
הכנסה	העברה		אמדן	המחיר	אמדן	אמדן	המחיר	מס'	
הנשאר	לפיליפ מוריס	מחיר	ההכנסה	הסיטונאי	מס	הכנסה	כולל	חפיסות	
בישראל	שוויץ	העברה	ללא מסים	נטו	קנייה	כוללת	מס קניה	פיליפ מוריס	
מיליוני ₪	מיליוני ₪	₪	מיליוני ₪	₪	מיליוני ₪	מיליוני ₪	₪	מיליונים	שנה
75	111	2.03	187	3.41	733	919	16.8	54.7	רביע 4 - 2011
289	470	2.18	758	3.52	3,077	3,836	17.8	215.2	2012
299	464	2.22	764	3.66	3,568	4,332	20.8	208.7	2013
295	487	2.43	782	3.91	3,700	4,482	22.4	200.0	2014
292	501	2.68	793	4.24	3,626	4,419	23.6	186.9	2015

40. בהמשך חוות הדעת, (פרק ה' – טבלה 24) נראה לדוגמא כי מתוך סך ההכנסות של פיליפ מוריס בשנת 2015, בסך 793 מיליון ₪ (ללא מסים), רק 315 מיליון ₪ משמשים לעלויות הייצור והמכירה ואילו מרבית הסכום, 478 מיליון ₪ (!), מיועדים לרווחיה של פיליפ מוריס.

41. אומדן ההכנסות של פיליפ מוריס ישראל מתבסס על אומדן הכמויות בכל שנה והמחיר הסיטונאי הממוצע, כפי שמדווחת חברת סטורנקסט ולאחר תאום שלנו לכמות שאינה מדווחת על ידי חברת סטורנקסט. אומדן מחיר העברה ותשלומים לחברת PMI מתבסס על הדיווח של המכס על מחירי העברה שמדווחים לו.

פרק ג' - סקירה קצרה של חברת PMI, חברת האם של החברות בארץ ובשווייץ

42. פיליפ מוריס אינטרנשיונל, PMI, היא אחת מחברות הסיגריות החזקות והדומיננטיות בעולם, הידועה בכל מקום בזכות מותג הסיגריות המוביל שלה, Marlboro, שמאז הושק לראשונה בשנת 1904 הפך להיות מותג הסיגריות הידוע בעולם, הסיגריה שנצרכת יותר מכל סיגריה אחרת, אחד ממותגי העל של הכלכלה האמריקאית זה למעלה ממאה שנה. החברה עוסקת בייצור והפצת סיגריות בכל העולם למעט בארה"ב. עד לשנת 2008 החברה האמריקאית והחברה הבינלאומית פעלו במסגרת חברה ציבורית אחת, חברת אלטריה, Altria, אשר פוצלה לשתי חברות ציבוריות נפרדות שמייצרות ומשווקות את אותם המותגים ומשתפות פעולה ביניהן.

43. החברה הבינלאומית PMI הפועלת מחוץ לארה"ב היא החברה שבה נעסוק להלן, חברה הפועלת במישרין ובעקיפין בלמעלה מ-200 מדינות בעולם. ספק אם ישנה עוד חברה כמו PMI בעלת המותג Marlboro הנמכר ונצרך מדי יום בכל ארצות תבל.

44. PMI היא חברה ציבורית שמניותיה נסחרות בבורסה בניו יורק ובתוקף כך היא מדווחת רבעונית ושנתית על תוצאותיה העסקיות ועל כל שאר הפרמטרים העסקיים המעניינים את בעלי המניות שלה. כפועל יוצא מכך יש לפנינו מסד נתונים רחב ומעמיק, מסד הנתונים הרשמיים של החברה, שמאפשר לנו לנתח את פעילות החברה וממנו לגזור ולהסיק על הרלבנטיות של נתונים אלו לפעילותן ולתוצאותיהן העסקיות הן של חברת הבת בישראל והן של חברת האם PMI השולטת בכל התאגיד. שתי חברות אלה הן נשוא הבקשה לאישור התובענה הייצוגית.

45. כמו בישראל, גם בעולם הרחב, נמצאות חברות הסיגריות במגננה רבתי למול הניסיונות להצרת צעדיהן מצד הרגולטורים, בעיקר רשויות הבריאות והמס, מצד ארגוני החברה האזרחית, עמותות וגופים ציבוריים שונים ומצד צרכנים (או צרכנים לשעבר) המגישים תביעות בגין הנזק הבריאותי שכרוך בעישון סיגריות, עובדה ידועה ומוסכמת שאין עליה עוררין.

46. על רקע דברים אלו, התוצאות העסקיות של חברת PMI מראות כי החברה למדה להסתגל למציאות העסקית האדוורסרית שבה היא פועלת וממשיכה לייצר רווחי עתק מדי שנה, על אף ירידה איטית ומתמשכת בצריכת הסיגריות בעולם.

טבלה 14 מרכזת את תמצית התוצאות העסקיות של החברה בארבע השנים האחרונות:

טבלה 14

ריכוז התוצאות העסקיות של חברת PMI לשנים 2012-2015. מיליוני דולרים						
שנה	2012	2013	2014	2015	מוצע לתקופה	
סך הכנסה	77,393	80,029	80,106	74,049	77,894	
מס קניה	46,016	48,812	50,339	46,847	48,003	באחוזים
הכנסה לאחר מס קניה	31,377	31,217	29,767	27,203	29,891	100%
הוצאות יצור ישירות	10,373	10,410	10,436	9,320	10,135	34%
רווח גולמי	21,004	20,807	19,331	17,883	19,756	66%
הוצאות עקיפות	7,141	7,292	7,629	6,171	7,058	24%
רווח תפעולי	13,863	13,515	11,702	11,712	12,698	42%

47. בארבע השנים האחרונות רשמה החברה בממוצע שיעור רווח גולמי של 66% ושיעור רווח תפעולי של 42%, רווח תפעולי שנתי ממוצע של למעלה מ-12.5 מיליארד דולר בשנה. מסך הוצאותיה מהוות הוצאות היצור הישירות 59% (חומרי גלם, עובדי ייצור, פחת מכונות וציוד) ואילו ההוצאות העקיפות (הפצה, שיווק, פרסום ותקורות) מהוות 41% מההוצאות בממוצע בארבע השנים האחרונות. מיסי קניה מהווים למעלה מ-60% ממחיר המכירה של החברה. מרכיב המס במחיר הסופי לצרכן, כולל מע"מ, מהווה כ-80% מהמחיר כאשר 20% הנותרים

נחלקים בין המחיר הסיטונאי שהחברה גובה והמרווח הקמעונאי שנוטל בעל נקודת המכירה של הסיגריות.

48. סך הכנסות החברה מחושבות כמכפלה של כמות החפיסות שהחברה מוכרת מדי שנה במחיר הסיטונאי הממוצע לחפיסת סיגריות. המחיר הסיטונאי שגובה החברה ועלויות הייצור שלה, הישירות והמשתנות, הם המשתנים הקובעים את רווחיות החברה, פר חפיסת סיגריות מייצגת, בכל מדינה ואזור גאוגרפי וגם בישראל, כפי שנראה בהמשך.

49. מניית החברה נחשבת למניה סולידית המראה תוצאות טובות יותר מאשר קבוצת חברות ההתייחסות שלה בענף הסיגריות בעולם; החברה מחלקת כמעט את כל הרווח הנקי שלה, למעלה מ- 8 מיליארד דולר בממוצע בתקופה, כדיבידנד. בשנים האחרונות יזמה החברה מהלך של רכישה עצמית של מניותיה בהיקף כספי של כ- 12 מיליארד דולר, פעולה שכבר הושלמה ומומנה בהלוואות שנלקחו לשם כך. מהלך זה הביא לכך שלחברה יש הון עצמי שלילי, שווי נכסי נקי שלילי, אך זה לא מפריע לה להיסחר בשווי שוק של כ- 136 מיליארד דולר ומכפיל רווח של 19.

50. החברה פועלת במבנה ארגוני של ארבעה אזורים גאוגרפים בעולם, כאמור מחוץ לארה"ב: האיחוד האירופי; מזרח אירופה, המזרח התיכון ואפריקה; אסיה; אמריקה הלטינית וקנדה. ארבעת אזורים גאוגרפים אלו מהווים יחידות דיווח חשבונאיות נפרדות במאזני החברה ולפיכך ניתן להציג את התוצאות העסקיות מדי שנה בחלוקה לארבעת אזורי פעילות אלו. חלוקה זו מופיעה להלן בטבלה מס' 15 שמציגה את נתוני שנת 2015.

טבלה 15

נתוני PMI לשנת 2015 לפי אזורי פעילות. במיליוני דולרים. מיליוני חפיסות					
	אירופה	מז' תיכון ומז' אירופה	אסיה	אמ' הלטינית וקנדה	סך הכל בעולם
מחזור כספי	29,058	21,928	19,255	9,865	80,106
מס קניה	20,219	13,006	10,527	6,587	50,339
מחזור נטו	7,895	7,813	8,379	3,116	27,203
הוצאה ישירה ועקיפה	4,023	4,088	5,151	1,984	15,245
רווח תפעולי	3,872	3,725	3,228	1,132	11,957
אחוז רווח תפעולי	49%	48%	39%	36%	44%
כמות סיגריות	186,272	290,420	284,223	89,087	850,001
כמות חפיסות	9,314	14,521	14,211	4,454	42,500
עלות חפיסה בדולרים	0.43	0.28	0.36	0.45	0.36
עלות בש"ח	1.68	1.09	1.41	1.73	1.39
מחיר סיטונאי בש"ח	3.29	2.09	2.29	2.71	2.48

51. בשנת 2015 מכרה החברה 42.5 מיליארד חפיסות סיגריות.²⁷ שליש באזור מזרח אירופה, המזרח התיכון ואפריקה; שליש באסיה ושלש באיחוד האירופי ובאמריקה הלטינית וקנדה. בכל ארבעת האזורים השכילה החברה לרשום רווח תפעולי שנע בין 36% - 49%, ממוצע כלל עולמי של 44%, עדות לכוח השוק שלה בעולם כולו ובכל אזור בנפרד. עלות ייצור חפיסת סיגריות ממוצעת עמדה על 1.39 ₪, מתורגמת מעלות דולרית ממוצעת על פי שער חליפין ממוצע של 3.88 ₪ בשנת 2015.²⁸ באזור המזרח התיכון ומזרח אירופה נרשמה עלות נמוכה של 1.09 ₪ ובאיחוד האירופי ובאמריקה הלטינית וקנדה העלות הממוצעת היא כ- 1.7 ₪. כצפוי המחיר הסיטונאי הגבוה ביותר נרשם באיחוד האירופי, 3.29 ₪ לחפיסה, והנמוך ביותר באזור המזרח התיכון ומזרח אירופה, 2.09 ₪ כאשר הממוצע של המחיר הסיטונאי בעולם מנקודת ראותה של פיליפ מוריס, עומד על 2.49 ₪. ככלל ניתן לראות כי בארצות שבהן רמת החיים היא נמוכה, עלות הייצור היא נמוכה יחסית וכך גם המחיר הסיטונאי שהחברה מצליחה לגבות.
52. אך יש לסייג קביעה זו: המחיר הסיטונאי בכל אזור מייצג לא רק את כוח התשלום של הצרכנים בכל אזור אלא גם את מבנה התחרות בשוק הסיגריות בכל מדינה. גם במדינות עשירות באירופה לא תוכל החברה להעלות את המחיר הסיטונאי אם תנאי השוק והתחרות לא יאפשרו לה. ככל שמעמדה בשוק יותר דומיננטי, מונופוליסטי, כן תוכל החברה להכתיב רמת מחיר גבוהה יותר לצרכן, כאשר מתחרותיה יתיישרו כלפי מעלה עם מחיר גבוה זה.
53. שלוש השנים שקדמו לשנת 2015, השנים 2012 - 2014, מראות על תוצאות עסקיות דומות לאלו של שנת 2015 שהרי כבר אמרנו כי מדובר בחברה יציבה, בעלת עוצמת שוק לא מבוטלת שיודעת לשמור על מעמדה התחרותי בכל השווקים שהיא פועלת בהם, באסטרטגיה מחושבת ומאד מתוחכמת המוכתבת על ידי ההנהלה של החברה, אסטרטגיה שעיקרה הוא לגבות את המחיר הגבוה ביותר שניתן בלי לפגוע ברווחיות ובנתח השוק ולייצר בצורה היעילה והזולה ביותר, בלי לפגוע באיכות המוצר ובמותג. כך נוהגת החברה שנים רבות ונראה שהיא מצליחה בכך באופן מאד מרשים ועקבי.
54. היות וחוות הדעת שלנו עוסקת גם בשנים 2012 - 2014 אנו מציגים להלן, באותה מתכונת את התוצאות לשנים 2012 - 2014 שכן נתונים אלו ידרשו לנו כאשר נבוא לדון בסוגיית המחיר המופרז שגבתה החברה מציבור המעשנים בישראל ובחשוב הרווח העודף שנטלה לעצמה החברה על חשבון אותם צרכנים, רווח שעבר ברובו לחברת האם בחו"ל. הנתונים שיוצגו להלן עובדו מתוך מאזני החברה השנתיים לשנים אלו ותורגמו לש"ח על פי השער הממוצע של הדולר בכל שנה.

²⁷ בעת חתימת חוות הדעת כאן ב-5 בפברואר 2016 לא התפרסם עדיין הדוח השנתי המלא של חברת PMI לשנת 2015 ולכן נתוני שנת 2015 מתבססים על נתוני שלושת הרבעונים הראשונים וחילוץ לינארי לשנה שלמה.
²⁸ קרי: 0.358 דולר לחפיסה.

55. לא ביצענו כל שנוי או התאמה בנתוני המקור הללו, שאותם דיווחה החברה בספריה, למעט הקטנת עלות בסך של 477 מיליון דולר בשנת 2014, שבה נרשמה הוצאה חד פעמית יוצאת דופן באזור האיחוד האירופי בעקבות סגירת מפעל החברה בהולנד, כפי שדיווחה החברה בדו"ח המנהלים לשנת 2014.

56. בטבלה מס' 16 אנו מציגים את תמצית הפעילות העולמית בשנת 2014:

טבלה 16

נתוני PMI לשנת 2014 לפי אזורי פעילות. במיליוני דולרים. מיליוני חפיסות					
	איחוד אירופי	מז'תיכון ומז' אירופה	אסיה	אמ' הלטינית וקנדה	סך הכל בעולם
מחזור כספי	29,058	21,928	19,255	9,865	80,106
מס קניה	20,219	13,006	10,527	6,587	50,339
מחזור נטו	8,839	8,922	8,728	3,278	29,767
הוצאה ישירה ועקיפה	4,635	4,801	5,541	2,248	17,225
רווח תפעולי	3,727	4,121	3,187	1,030	12,065
אחוז רווח תפעולי	42%	46%	37%	31%	41%
כמות סיגריות	185,197	287,923	288,128	94,706	855,954
כמות חפיסות	9,260	14,396	14,406	4,735	42,798
עלות חפיסה בדולרים	0.50	0.33	0.38	0.47	0.40
עלות בש"ח	1.79	1.19	1.38	1.70	1.44
מחיר סיטונאי בש"ח	3.42	2.22	2.17	2.48	2.49

57. טבלה מס' 17 עניינה שנת 2013:

טבלה 17

נתוני PMI לשנת 2013 לפי אזורי פעילות. במיליוני דולרים. מיליוני חפיסות					
	איחוד אירופי	מז'תיכון ומז' אירופה	אסיה	אמ' הלטינית וקנדה	סך הכל בעולם
מחזור כספי	28,303	20,695	20,987	10,044	80,029
מס קניה	19,707	11,929	10,486	6,690	48,812
מחזור נטו	8,596	8,766	10,501	3,354	31,217
הוצאה ישירה ועקיפה	4,358	4,987	5,879	2,220	17,444
רווח תפעולי	4,238	3,779	4,622	1,134	13,773
אחוז רווח תפעולי	49%	43%	44%	34%	44%
כמות סיגריות	185096	296462	301324	97287	880169
כמות חפיסות	9255	14823	15066	4864	44008
עלות חפיסה בדולרים	0.47	0.34	0.39	0.46	0.40
עלות בש"ח	1.70	1.21	1.41	1.65	1.43
מחיר סיטונאי בש"ח	3.35	2.13	2.52	2.49	2.56

58. טבלה מס' 18 מתמצת את נתוני שנת 2012:

טבלה 18

נתוני PMI לשנת 2012 לפי אזורי פעילות. במיליוני דולרים. מיליוני חפיסות					
	אירופה	מז'תיכון ומז' אירופה	אסיה	אמ' הלטינית וקנדה	סך הכל בעולם
מחזור כספי	27,338	19,272	21,071	9,712	77,393
מס קניה	18,812	10,940	9,873	6,391	46,016
מחזור נטו	8,526	8,332	11,198	3,321	31,377
הוצאה ישירה ועקיפה	4,339	4,607	6,001	2,278	17,225
רווח תפעולי	4,187	3,725	5,197	1,043	14,152
אחוז רווח תפעולי	49%	45%	46%	31%	45%
כמות סיגריות	197,966	303,828	326,582	98,660	927,036
כמות חפיסות	9,898	15,191	16,329	4,933	46,352
עלות חפיסה בדולרים	0.44	0.30	0.37	0.46	0.37
עלות בש"ח	1.69	1.17	1.42	1.78	1.43
מחיר סיטונאי בש"ח	3.32	2.12	2.65	2.60	2.61

סיכום ביניים לגבי תוצאות PMI בשנים 2012 - 2015

59. לפנינו חברה גלובלית עם עוצמת שוק מרשימה שמאפשרת לה, שנה אחר שנה, בסביבה רגולטורית וציבורית עוינת ומצרת צעד, להראות שיעורי רווח תפעולי שנעים במנעד של 31% - 49% בכל ארבע השנים האחרונות שנסקרו והוצגו ובכל ארבעת אזורי הפעילות שלה. החברה מפעילה 50 מפעלי ייצור בפריסה גאוגרפית עולמית בקרבת שווקי הצריכה שלה. הייצור נעשה ביעילות ולצדו פועלת מערכת הפצה יעילה לא פחות הקובעת מחירים סיטונאים המשקפים את כושר התשלום והקניה בכל שוק ואת מבנה התחרות בו.

60. החברה פועלת לטובת בעלי מניותיה ומציגה מדי שנה רווחי עתק. במקום שבו מבנה התחרות מאפשר זאת, החברה מצליחה לגבות מחירים סיטונאים גבוהים מאד, בלי קשר לעלות ובלי קשר למחירים בשווקים האחרים. החברה מעלה באופן קבוע, כמדיניות, את מחירי מוצריה, גם כאשר לא חלה עליה בהוצאותיה וכך היא שומרת על רמת הרווחיות שלה גם כאשר יש ירידת כמות מסוימת.

61. זוהי התנהגות קלאסית לפי הטקסט בוק של מונופול משיא רווחים, שמורה כי במדינות שבהן לא מתקיימת תחרות הושג רווח תפעולי ששיעורו אף עולה על הרף הגבוה המכסימלי שהצגנו כאן של 49%, הרווח התפעולי באיחוד האירופי בשנים 2012 - 2013 (טבלאות 17, 18).

62. בפרק הבא נוכיח כי PMI ניצלה את מעמדה המונופוליסטי בישראל וגבתה מצרכניה מחיר מופרז ביותר ללא כל הצדקה והגיעה לשיעורי רווח גבוהים אף מאלו שהוצגו לעיל.

פרק ד' - על המחיר המופרז שגבתה פיליפ מוריס מצרכניה בישראל

63. הדיון הכלכלי שיוצג להלן נסוב סביב שלושה משתנים בלבד, למעשה שלושה מחירים: **המחיר הסיטונאי** שגובה פיליפ מוריס בממוצע מדי שנה בישראל לחפיסת סיגריות מהקמעונאים המוכרים את החפיסה לצרכן; **מחיר העברה** - המחיר שגובה פיליפ מוריס בחו"ל, בממוצע עבור חפיסת סיגריות, מחברת הבת שלה כאן, פיליפ מוריס ישראל; **מחיר העלות** למעשה שבו נושאת פיליפ מוריס עבור חפיסת סיגריות שהיא מוכרת בישראל. העלות כוללת את ההוצאה הישירה על חפיסת סיגריות, הוצאה על הייצור, והוצאה עקיפה הכוללת את כל ההוצאות שלאחר הייצור. לפי חישובנו, עלות הייצור הישירה מהווה, בממוצע לתקופה, 59% ממחיר העלות הכולל של חפיסת סיגריות של פיליפ מוריס והעלות העקיפה מהווה 41% ממחיר העלות לחפיסת סיגריות.

64. אלו הם הפרמטרים שבבסיס הניתוח הכלכלי ובדיוננו זה נוכיח כי חברת פיליפ מוריס שהייתה בעלת מעמד מונופוליסטי בארץ בשנים שבהן עוסקת התביעה, כפי שהוכח מעל לכל ספק בפרק ב' של חוות דעתנו, ניצלה את מעמדה זה לרעה וגבתה מחיר סיטונאי מופרז עבור כל חפיסת סיגריות שייבאה לישראל ומכרה בה.

65. נתחיל בסוגיית המחיר הסיטונאי. טבלה מס' 19 מציירת את תמונת המצב המעודכנת בשנת 2015. המחיר הסיטונאי שגבתה פיליפ מוריס בישראל בממוצע בשנת 2015, לעומת המחיר הסיטונאי הממוצע שהיא גבתה בארבעת אזורי הפעילות שלה בעולם בשנה זו.

טבלה 19

השוואת מחיר ממוצע לחפיסה בשנת 2015: ישראל מול שאר העולם (ש)			
ישראל בהשוואה לאזור אחר	פער לעומת ישראל	מחיר סיטונאי לחפיסה	
129%	0.95	3.29	איחוד אירופי
203%	2.15	2.09	מזרח תיכון
185%	1.95	2.29	אסיה
156%	1.53	2.71	אמ. לטינית וקנדה
171%	1.76	2.48	ממוצע עולמי
100%	0.00	4.24	ישראל

66. כפי שעולה מהטבלה, חברת פיליפ מוריס ישראל גובה מחיר סיטונאי, שמתורגם באופן חד חד ערכי למחיר הסופי שהצרכנים נדרשים לשלם בחנות או הקיוסק ליד ביתם, הגבוה ב- 0.95 ₪ מהמחיר שהיא גובה באיחוד האירופי, במדינות עם רמת שכר גבוהה משל ישראל ועלות יצור גבוהה מישראל. המחיר הסיטונאי הנגבה בישראל הוא יותר מכפול מהמחיר הסיטונאי הנגבה באזור הקרוב של המזרח התיכון והוא גבוה ב- 71% מהמחיר הסיטונאי הממוצע בכל העולם, שגבתה פיליפ מוריס בשנת 2015. האם המחיר הסיטונאי בישראל גבוה ב- 29% מהמחיר הממוצע באיחוד האירופי עקב העובדה שבאיחוד האירופי נתח השוק של פיליפ מוריס הוא 37% ואילו בישראל הוא עומד על מעל 55%? נראה לנו כי יש יסוד טוב לקביעה כי המעמד המונופוליסטי של החברה בישראל, הוא שמאפשר מצב דברים זה.

67. בשלב הבא אנו רוצים לראות את התפתחות המחיר הסיטונאי שבו נקבה פיליפ מוריס ישראל במהלך התקופה, משמע מסלול עליית המחיר, לעומת עלות ייצור חפיסת סיגריות ממוצעת באיחוד האירופי באותה תקופה. זאת אנו מציגים בטבלה מס' 20:

טבלה 20

השוואת מחיר סיטונאי לחפיסה לעלות ממוצעת לחפיסה בשנים 2011-2015				
שנה	עלות לחפיסה	באחוזים	מחיר סיטונאי	באחוזים
רביע 4 - 2011	1.69 ₪	100%	3.41 ₪	100%
2012	1.69 ₪	100%	3.52 ₪	103%
2013	1.70 ₪	100%	3.66 ₪	107%
2014	1.79 ₪	106%	3.91 ₪	115%
2015	1.68 ₪	99%	4.24 ₪	124%

68. אנו רואים כי בשנים 2011 - 2015, כאשר העלות לחפיסת של פיליפ מוריס הנמכרת בישראל לא עלתה, המחיר הסיטונאי שגבתה פיליפ מוריס עבור אותה חפיסה בממוצע, עלה ב- 24% ומשמעות הדבר היא כי כל העלייה במחיר הסיטונאי ירדה ישירות לשורת הרווח ושיעור הרווח התפעולי האפקטיבי²⁹ של החברה בישראל עלה במלוא 24% של עליית המחיר הסיטונאי בתקופה זו.

69. מחיר העלות של חפיסת סיגריות בממוצע בישראל, שבו השתמשנו בטבלה מס' 20, זהה למחיר העלות הממוצע באיחוד האירופי בתקופה, כפי שחישבנו והצגנו בטבלאות בפרק הקודם. נהגנו כך מטעמי שמרנות וזהירות, שהרי יש יסוד לסבור כי מחיר העלות בישראל הוא נמוך מאשר באיחוד האירופי. מרבית הסיגריות שמשווקת פיליפ מוריס בארץ מקורן במפעל הייצור שלה בתורכיה, מפעל שמייצר למעלה מ- 3 מיליארד חפיסות בשנה, אשר למעלה מ- 100 מיליון מהן נשלחות לישראל. מאידך, רוב הסיגריות שמוכרת פיליפ מוריס באיחוד האירופי מגיעות

²⁹ הרווח האפקטיבי משמעו כאן הוא הרווח שדווח בישראל והרווח הנוסף שנוצר עקב מחיר העברה מופרז, ועל כך בהמשך.

מהמפעלים שלה בברלין ובדרזדן, המפעלים היחידים שלה באיחוד האירופי כיום, ואין ספק בכך שעלות הייצור שם, עלות הייצור הישירה המהווה כאמור 59% מכלל העלות, גבוהה מאשר במפעל בתורכיה. אנו גם מניחים כי העלות העקיפה בארץ, המצטרפת לעלות הישירה, אינה גבוהה יותר מהעלות באיחוד האירופי.

70. העלאת המחיר הסיטונאי של חפיסת סיגריות מרלבורו של פיליפ מוריס שנעשתה בשורה של שבעה צעדי העלאה מדודים במהלך ארבע שנים,³⁰ שהביאה לגידול מצטבר במחיר הסיטונאי של 27%³¹ תואמת את דרך פעולתה של חברה מונופוליסטית בשוק נתון, במקרה שלנו שוק הסיגריות בישראל. על פי התיאוריה, מונופול שפועל להשיא את רווחיו יעלה את מחיר המוצר שלו במדרגות קטנות, אבל משמעותיות במצטבר, עליות מחיר של קבע.³²

71. התשובה לשאלה מדוע העלתה פיליפ מוריס את מחיר החפיסה בארץ באופן רציף ועקבי בכל התקופה היא, אם כן, פשוטה למדי: פיליפ מוריס העלתה את מחיר החפיסה כדי להשיא את רווחיה, רווחיה המונופוליסטים בשוק הישראלי, והיא יכלה לעשות זאת, בניגוד למתחייב מחוק ההגבלים העסקיים, מכיוון שאיש לא עמד בדרכה ומנע ממנה לעשות כן.

72. בשוק שבו שולט מונופול שצרכניו הם צרכנים שבויים, המונופול הוא הקובע את המחיר שאותו ישלמו הצרכנים, מחיר שתואם את שאיפתו להשיא את רווחיו. אבל אלו הם כמובן רווחי יתר המבוססים על מחיר מופרז.

לסוגיית מחירי העברה של חפיסת סיגריות בין חברות PMI בחו"ל לחברה בישראל

73. נושא מחירי העברה, Transfer prices, הוא נושא מוכר בתחום המיסוי, הכלכלה והמשפט ויש ספרות ענפה שעוסקת בכך.³³ הגורם הראשון שעוסק בסוגיית מחירי העברה הוא כמובן שלטונות מס הכנסה. כאשר חברה בינלאומית מעבירה בין חברות בנות שלה במדינות שונות מוצרים ושירותים, היא יכולה בפועל לתכנן את תשלומי המס שלה, למזער אותם, על ידי הסטת הכנסות ורווחים למדינות עם שיעורי מס נמוכים. כדי למנוע מצב דברים זה קובעים שלטונות המס בכל מדינה מבחנים מפורטים כדי לבחון את סבירותם של אותם מחירי העברה פנימיים שהחברה הרב לאומית שולטת בהם. כאשר מדובר בשווקים תחרותיים, שלא כמו במקרה שלנו, שלטונות המס יטו לקבל מחיר העברה שמשקף את ערכו בשוק של המוצר או השירות שמעבירה החברה הרב לאומית בין חברות הבת שלה במדינות השונות. אבל מבחן זה אינו תופס במקרה שלנו ולכן עלינו לבחון שיטות השוואה אחרות המקובלות כדי לבחון את

³⁰ ראה טבלה 11 במסמך זה.

³¹ מחירה של חפיסת סיגריות מרלבורו הועלה ב- 27%. מחירים של כל מותגי פיליפ מוריס הועלה בממוצע משוקלל בשיעור של 24%.

³² זהו מבחן SSNIP - small but significant non-transitory increase in price שנועד להגדיר ולגדר את השוק הרלבנטי שבו פועל מונופול.

³³ ראה למשל חוזר מס הכנסה 3/2008 מחירי העברה.

הלגיטימיות וההיגיון הכלכלי שעומדים בבסיס מחירי העברה שבהם נקבה פיליפ מוריס כלפי חברת הבת שלה בישראל.

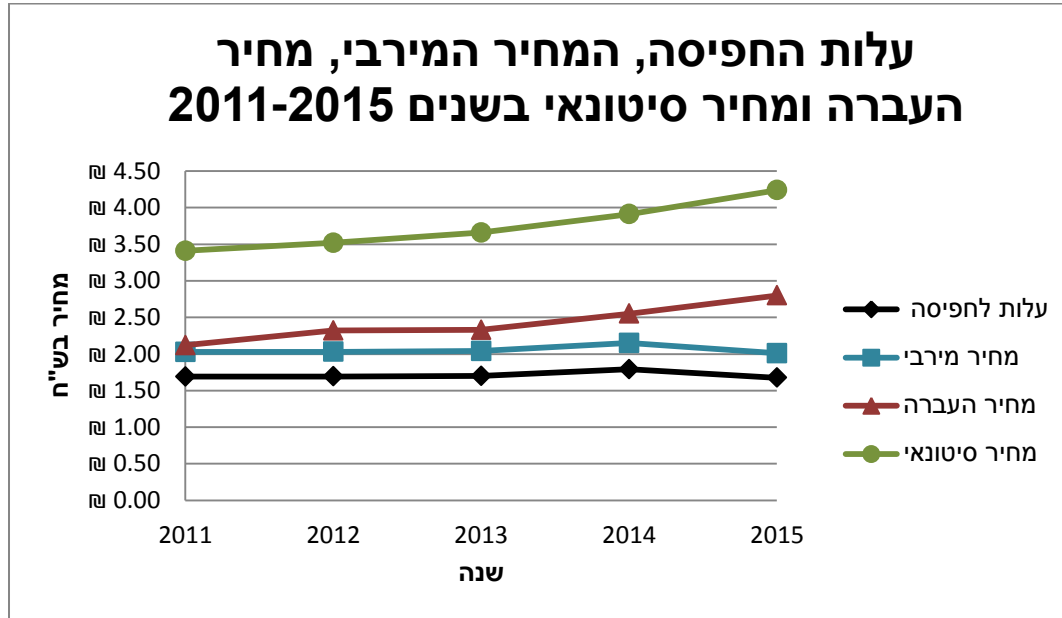
74. בטבלה מס' 21 אנו מציגים את התפתחות מחירי ההעברה של פיליפ מוריס לישראל בתקופה, במקביל להצגת מחיר העלות הממוצע של חפיסת סיגריות של פיליפ מוריס הנמכרת בישראל ומחיר המכירה הסיטונאי:

טבלה 21

השוואת העלות כוללת בישראל לעומת המחיר הסיטונאי ומחיר העברה לחפיסה. ש. 2011-2015						
שנה	מחיר העברה לחפיסה. ש	באחוזים	מחיר סיטונאי	באחוזים	עלות כוללת לחפיסה	באחוזים
רביע 4 2011	2.03	100%	3.41	100%	1.69	100%
2012	2.18	107%	3.52	103%	1.69	100%
2013	2.22	109%	3.66	107%	1.70	101%
2014	2.43	120%	3.91	115%	1.79	106%
2015	2.68	132%	4.24	124%	1.68	99%

75. הטבלה משקפת נאמנה את דרך פעולתה של פיליפ מוריס בישראל בארבע ורבע השנים האחרונות: החברה מעלה באופן רציף, זהיר, מדוד ועקבי את מחירי המכירה שלה, המחירים הסיטונאיים; במקביל, כדי לא להגדיל את ההכנסה החייבת שלה בארץ (מתחת ל"רדאר" של שלטונות מס ההכנסה) היא מעלה את מחירי ההעברה שלה בין חברות PMI בחו"ל לישראל, הרשומים אצלה כהוצאות על רכישת סיגריות מחברות PMI בחו"ל, סיגריות אשר בפועל מיוצרות במפעלי החברה בתורכיה, בגרמניה ועוד. וכך בעת שעלות ייצור החפיסה נשארת קבועה על פני זמן, החברה מעלה במקביל הן את המחיר הסיטונאי והן את מחיר ההעברה.

תרשים 1

הבהרה: המחיר המירבי בתרשים 1 נקבע על פי הנחיית הממונה על ההגבלים העסקיים ועומד על עלות הייצור + 20% רווח.

76. ואולם, בעולם האמיתי שבו פועלת חברת PMI, כפי שהוא מיוצג בדוחותיה הכספיים, העלות של יצור חפיסת סיגריות לא השתנתה כלל וכל הרציונל שלכאורה עומד מאחורי מדיניות מחירי העברה, תשלום בגין עלות הייצור הישירה בחו"ל בתוספת רווח סביר, קורס אל עצמו: אין משמעות כלכלית רציונלית למחירי העברה אם ניתן להעלות אותם בלא קשר לעלות המוצר שמועבר; אין צידוק למחירי העברה שנקבעו על ידי צדדים קשורים אם עלות הייצור הישירה בפועל היא מחצית או אף שליש ופחות ממחיר ההעברה הנקוב.³⁴

77. וכך בהינף אחד, מדיניות מחירי העברה מבטיחה לחברה, לכאורה, מימוש של שתי מטרות חשובות מבחינתה: הקטנת חבות המס בישראל מחד והסתרת העובדה כי החברה גובה מחיר (סיטונאי) מופרז בישראל, מחיר שאסור לה לגבות מתוקף מעמדה המונופוליסטי.

78. אבל מדובר בהסתרה לכאורה, שכן יצירת החיבור המתבקש בין המספרים המופיעים בדו"חות הכספיים של חברת PMI, למחירי המכירה הסיטונאיים המופיעים במחירוניהם שהיא מפיצה לקמעונאים שלה בישראל, ולמחירי העברה שעליהם היא מדווחת לשלטונות המכס, מאפשרת לנו לראות כי אין כל פשר והיגיון למשטר מחירי העברה. אלו נועדו לשרת את האינטרסים של

³⁴ כך לדוגמה, לשם המחשת האבסורד שבקביעת מחירי העברה מופרזים עבור הסיגריות הנשלחות לישראל, נציין כי בשנת 2014 היה המחיר הממוצע לצרכן (ללא מס) של חפיסת סיגריות של פיליפ מוריס בבולגריה 2.42 ש"ח, כאשר מחיר ההעברה הממוצע בישראל בשנה זו עמד על 2.43 ש"ח. במלים אחרות: היה כדאי לחברת הבת בישראל לרכוש סיגריות מהקמעונאי בבולגריה ולא לשלם מחיר העברה לחברת האם. בתורכיה אגב, שבה מיוצרות רוב הסיגריות של פיליפ מוריס שמגיעות לארץ, המחיר לצרכן לחפיסה ללא מס הוא עוד נמוך מזה שבבולגריה.

החברה ובעלי המניות שלה, אינטרסים הנוגדים את טובת הצרכנים בארץ (ואת הנחיות מס הכנסה). מדובר, אם כך, במצג, ותו לאו, מצג שווא, שהרי אין כל קשר בין העלות הריאלית הישירה שפיליפ מוריס נושאת בה ביצור חפיסת סיגריה, למחיר ההעברה שבו היא מחייבת את חברת הבת שלה בישראל.

79. את הפרק הזה אנו חותמים בהצגת טבלה מס' 22 שמתמצתת בפשטות את הסיפור של מחירי המכירה המופרזים של פיליפ מוריס בישראל.

טבלה 22

השוואה בין מחיר סיטונאי, רווח גולמי ורווח תפעולי לחפיסה באזורים שונים לעומת ישראל. שנת 2015						
	ישראל	איחוד אירופי EU	מזה"ת, מזרח אירופה, אפריקה	אסיה	אמריקה לטינית וקנדה	ממוצע כללי
מחיר סיטונאי	4.24	3.29	2.09	2.29	2.71	2.50
עלות ייצור ישירה	2.68	0.99	0.64	0.83	1.02	0.82
רווח גולמי	1.56	2.60	1.64	1.71	2.01	1.93
שיעור הרווח הגולמי	37%	79%	79%	75%	74%	77%
עלות ייצור עקיפה	0.69	0.69	0.45	0.58	0.71	0.57
סך עלות המכר	3.37	1.68	1.09	1.41	1.73	1.39
רווח תפעולי	0.87	1.61	1.00	0.88	0.99	1.11
שיעור הרווח התפעולי	21%	49%	48%	39%	36%	44%
עלות ייצור ישירה שבה מחויבת החברה בישראל לעומת החיוב בשאר העולם	100%	37%	24%	31%	38%	31%

80. השורה הראשונה מציגה את מחיר המכירה הסיטונאי המופרז, האבסורדי כמעט, שבו נמכרת חפיסה בישראל לעומת שאר העולם.

81. השורה השנייה מציגה את מצג השווא של מחירי העברה: כאשר העלות הישירה של חפיסת סיגריות בעולם נעה בטווח של 0.64 - 1.02 ש"ח חברת פיליפ מוריס מוכרת את אותה חפיסה לחברת הבת שלה בישראל במחיר מופקע וחסר היגיון (והגינות) של 2.68 ש"ח. בין פי 2.6 - 4.2 ממחיר העלות הישירה בפועל בכל שאר אזורי העולם. וכך קורה שבישראל העלות הישירה (המשתקפת בתשלום של החברה בישראל לחברת האם PMI על חפיסה ממוצעת) מהווה 63% מהמחיר הסיטונאי, בו בזמן שבשאר אזורי העולם העלות הישירה מהווה 21% - 26% ממחיר החפיסה.

82. כתוצאה מהתערבות אגרסיבית זאת במחירי העלות האמיתיים, הריאליים, הרווח הגולמי שנרשם בישראל הוא פחות ממחצית מהרווח הגולמי העולמי והרווח התפעולי שהחברה רושמת ומדווחת בישראל (שעל פיו היא משלמת מס חברות) הוא אף פחות ממחצית מהרווח

התפעולי הממוצע של פיליפ מוריס בעולם. והוא היה עוד נמוך יותר, לולא האפקט המרסן של המחיר הסיטונאי המופרז (לעומת שאר העולם) שפועל כמובן להעלאת הרווח התפעולי.

83. המסקנה העולה מניתוח זה היא שחברת פיליפ מוריס גובה מחד מחיר סיטונאי מופרז בישראל, אך את מרבית הרווחים שצומחים לה כתוצאה מהמחיר המונופוליסטי שהיא נוקבת בו, היא מעדיפה לייצא לחו"ל בתשלום מופרז ועודף של מחירי העברה. בדרך מתוחכמת זו, מקטינה פיליפ מוריס באופן משמעותי את חבות המס שלה בישראל.

פרק ה' - סיכום ומסקנות

84. בפרק ב' הראנו כי בתקופה הנדונה היה לפיליפ מוריס מעמד מונופוליסטי בישראל. בפרקים ג' ו- ד' הראנו כי פיליפ מוריס גבתה מחיר מופרז בישראל. פועל יוצא מכך הוא כי בשנים אלו צברה החברה רווחים עודפים על פעילותה בישראל, רווחים שמן הצדק שלא יוותרו אצלה, ולפיכך נציג להלן חישוב של אותם רווחים עודפים שנצברו בחברה.

85. לפני הצגת התחשיב נציג בטבלאות מס' 23 ו- 24 כיצד נחלקו הרווחים בשנת 2015 בין פיליפ מוריס ישראל לבין פיליפ מוריס בחו"ל.

טבלה 23

מחיר, עלות ורווח לחפיסה בין ישראל לחו"ל 2015	
4.24 ₪	מחיר סיטונאי
1.68 ₪	עלות הייצור
2.56 ₪	הרווח התפעולי
60.3%	רווח תפעולי ב- %
0.87 ₪	הרווח שנרשם בארץ
20.5%	שיעור רווח בארץ ב- %
1.69 ₪	הרווח שנרשם בחו"ל במכירה לארץ
39.8%	שיעור רווח בחו"ל במכירה לארץ ב- %

טבלה 24

חלוקת הפדיון והרווח בין ישראל לחו"ל 2015			
אחוזים	מיליוני ₪	לחפיסה ₪	
100.0%	793	4.24	סך הפדיון
63.2%	501	2.68	הפדיון המועבר לחו"ל
36.8%	292	1.56	הפדיון הנשאר בארץ
39.7%	315	1.68	סך עלות המכר (לפי EU)
23.4%	186	0.99	עלות ישירה בחו"ל (לפי EU)
16.3%	129	0.69	עלות בארץ (לפי EU)
60.3%	478	2.56	רווח תפעולי כולל
39.8%	316	1.69	רווח שנרשם בחו"ל
20.5%	162	0.87	רווח שנרשם בארץ

אמדין מס' החפיסות שנמכרו בשנת 2015 הנו 186.9 מיליון.

86. מתוך רווח תפעולי בשיעור של 60.3% בישראל בשנת 2015, על פי אומדננו, רק 20.5% מדווחים בחברה בישראל³⁵ ואילו 39.8% מוסטים לחו"ל באמצעות חיוב החברה בישראל במחיר העברה מופרז, המנותק מהעלות של יצור חפיסה בפועל, כפי שראינו, והעולה בכל עת שהחברה מוצאת לנכון להעלות אותו.

87. ומכאן נעבור להצגת הרווח העודף של פיליפ מוריס בתקופה מגביית מחיר מופרז על חפיסות הסיגריות שמכרה בישראל. אנו מניחים, על פי קביעת הממונה על ההגבלים העסקיים, כי "מותר" לחברה בעלת מעמד מונופוליסטי להרוויח 20% ממחזור הכספי³⁶, שיעור המהווה "חוף המבטחים" שלה. רווח מעל שיעור זה הוא רווח עודף והוא מחושב בטבלה 25 להלן:

טבלה 25

³⁵ האומדן שלנו על פעילות החברה בישראל אינו כולל את המכירות בחנויות הפטורות ממכס ואת המכירות ברצועת עזה וברשות הפלסטינית. כאמור אומדן ההכנסות מתבסס על נתונים על מספר החפיסות ששווקו והמחיר הסיטונאי הממוצע ואילו נתוני העלות שנרשמו בישראל מתבססים על מחיר העברה שדווח למכס ואומדן שלנו להוצאות העקיפות על פי הממוצע באיחוד האירופי.

³⁶ הממונה על ההגבלים קבע כי הרווח המירבי המותר למונופול הינו 20% מעל הוצאות הייצור. בהציגנו רווח מירבי של 20% מהפדיון אנו נוקטים בעמדה שמרנית המגדילה את סך הרווח המירבי המותר אף מעל לקביעת הממונה.

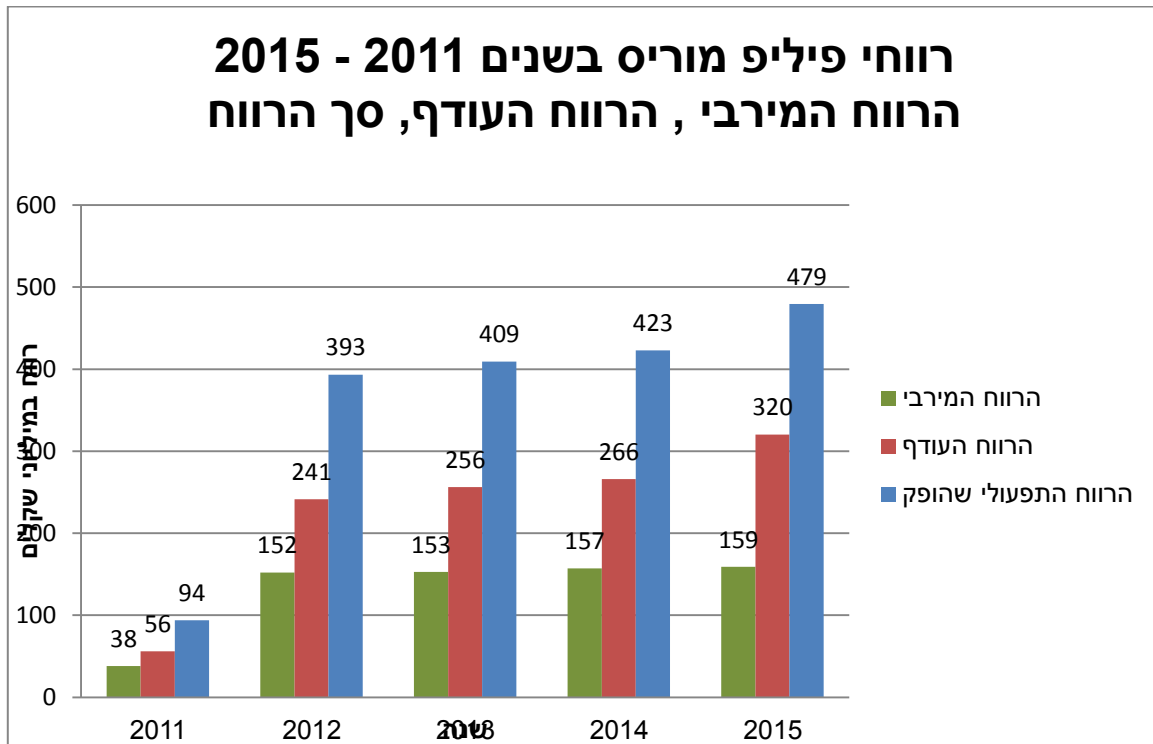
דר' מאיר אמיר ושות'
ייזום, תכנון, ניהול
וייעוץ כלכלי בע"מ

Dr. Meir Amir & Co.
Economic planning, management
& consulting Ltd

אומדן הרווח העודף של המשיבות בישראל משנת 2011 (רביע 4) ועד לסוף שנת 2015. ₪ במיליונים									
	מחיר סיטונאי לחפיסה ₪	כמות חפיסות. במיליונים	פדיון לתקופה ₪	עלות לחפיסה ₪	סך עלות	רווח תפעולי לתקופה	רווח תפעולי בתקופה ב- %	רווח סביר של 20%	רווח עודף
רביע 4 2011	3.41	54.7	186.5	1.69	92.4	94.1	0.5	37.3	56.8
2012	3.52	215.2	757.5	1.69	364.1	393.4	0.5	151.5	241.9
2013	3.66	208.7	763.8	1.70	354.8	409.1	0.5	152.8	256.3
2014	3.91	200.0	782.0	1.79	358.4	423.6	0.5	156.4	267.2
2015	4.24	186.9	792.5	1.68	313.2	479.2	0.6	158.5	320.8
סה"כ	3.79	865.5	3,282.3	1.71	1,483.0	1,799.4	0.5	656.5	1,142.9

88. הטבלה מראה כי בתוך תקופה של ארבע שנים ורבע שבחישובינו מסתיימת בסוף שנת 2015, אבל מעשית היא עדיין ממשיכה בשלה, צברה החברה סכום של 1,142.9 מיליון ₪, רווחים עודפים, מעל הרף של 20% המוכר על ידי הממונה על ההגבלים העסקיים עבור חברות בעלות מונופולין.

תרשים 2

הבהרה: הרווח המירבי הינו רווח בשיעור של 20% מעל הוצאות הייצור בהתאם להנחיית הממונה על הגבלים עסקיים.

89. רווחים אלו שחלקם הועבר לחו"ל מהווים בפועל תשלומי יתר של צרכני החברה בארץ, אלו שרכשו את אחד מארבעת המותגים שהיא מפיצה בישראל. רווחים אלו, כפי שמראה הגרף למעלה, הלכו וגדלו מדי שנה, על אף הירידה בכמות הסיגריות הנמכרת לאורך כל התקופה, עד שנצברו לסכום עצום של 1,142.9 מיליון ₪, סכום התביעה.

90. נציין כי סכום הנזק שנגרם לצרכנים בסך 1,142.9 מיליון ₪ הינו הסיכום הנומינלי של הרווח העודף של פיליפ מוריס בתקופה של 4 שנים ו- 3 חודשים, מראשית אוקטובר 2011 ועד סוף דצמבר 2015. סכום זה איננו כולל חישובי ריבית והצמדה להתאמת סכום הנזק למועד כתיבת חוות הדעת בראשית שנת 2016. (חישובים אלה הינם חישובים טכניים שיש לערוך במועד הרלוונטי).

91. כמו כן, חשוב מאוד להדגיש כי הנזק הכולל שנגרם לצרכני הסיגריות הינו כ- 4 מיליארד ₪ (!). כל שקל מופרז במחירון הסיטונאי של פיליפ מוריס מחויב במס אחוזי (כ- 270% לערך בממוצע בתקופה) ובנוסף על כך מחויבים הצרכנים בתשלום מע"מ (כ- 17% לערך בממוצע רב שנתי). על כל שקל עודף שגבתה פיליפ מוריס, חויבו הצרכנים בכ- 2.5 ₪ נוספים של מסים עודפים בלתי מוצדקים. סך התשלום על מסים עודפים שנגרמו בגלל המחיר המופרז מסתכם ב 2.9 מיליארד ₪. חוות דעת זו מתמקדת ברווחיה המופרזים של פיליפ מוריס ואינה כוללת את תשלומי המס הבלתי מוצדקים ששולמו על ידי צרכני הסיגריות בעטיו של המחיר המופרז.

עולות

92. על פי האומדנים שלנו, גם חברת פיליפ מוריס בע"מ, החברה הישראלית, הפרה בתקופה את הנחיות הממונה על ההגבלים העסקיים, כאשר גבתה מחירים סיטונאים הגבוהים ביותר מ-20% מעלויות הייצור המדווחת (מחיר העברה + עלות בישראל), כפי שמוצג ומחושב בטבלה 26 להלן. בפועל נמכרה חפיסה בממוצע ב-25% מעל העלות המדווחת, קרי: מעל רף ה-20% שאותו הציב הממונה.

טבלה 26

חישוב הרווח העודף של החברה בישראל לחפיסת סיגריות (ש)									
רווח	הרווח								
החברה	העודף	רווח	מחיר	מחיר	רווח מותר	עלות	עלות	מחיר	תקופה
בישראל	של החברה	החברה	סיטונאי	מותר	מירבי	כוללת	נוספת	העברה	
באחוזים	בישראל	בישראל	בפועל	מירבי	20%	לכאורה	בישראל	העברה	
25%	0.15	0.69	3.41	3.26	0.54	2.72	0.69	2.03	4 רביע 2011
23%	0.08	0.65	3.52	3.44	0.57	2.87	0.69	2.18	2012
26%	0.17	0.75	3.66	3.49	0.58	2.91	0.69	2.22	2013
25%	0.17	0.79	3.91	3.74	0.62	3.12	0.69	2.43	2014
26%	0.20	0.87	4.24	4.04	0.67	3.37	0.69	2.68	2015
25%					20%				ס"ה לתקופה

93. חברת פיליפ מוריס, במדיניות קביעת המחירים הסיטונאים שלה בישראל, הצליחה לייצר שולי רווח שהם גבוהים, באופן עקבי ורציף, משולי הרווח שלה בכל אזורי העולם, ואולי אף גבוהים משולי הרווח שלה בכל אחת מהמדינות שבהן היא פועלת. זאת כתוצאה ממעמדה הדומיננטי, המונופוליסטי בשוק הישראלי. עיקר הרווח נרשם בחברות בחו"ל, עקב תשלום מחירי העברה גבוהים מאד, ללא הצדקה כלכלית ורק חלק קטן יחסית מרווח זה נרשם ודווח בחברה בישראל.

94. בטבלה 27 אנו מציגים לסיכום חוות דעת זאת את חלקה של החברה בישראל בפעילות של חברת PMI. במונחים כמותיים, נמכרו בישראל רק 0.44% מכלל החפיסות שייצרה החברה בשנת 2015. במונחי מחזור הכנסות תרמה החברה בישראל 0.75% מכלל הכנסות התאגיד. אבל בשורת הרווח, תרמה החברה בישראל (באופן ישיר ובאמצעות מחירי ההעברה ששילמה) 1.04% מרווחי התאגיד, פי 2.36 מחלקה היחסי בסך כמות חפיסות הסיגריות שנמכרו.

דר' מאיר אמיר ושות'
ייזום, תכנון, ניהול
וייעוץ כלכלי בע"מ

Dr. Meir Amir & Co.
Economic planning, management
& consulting Ltd

טבלה 27

חלקה של פיליפ מוריס ישראל בתוצאות חברת PMI בשנת 2015			
	PMI	פיליפ מוריס ישראל	באחוזים
מספר חפיסות שנמכרו (מיליונים)	42,500	186.9	0.44%
פדיון במיליוני דולרים	27,203	203.7	0.75%
רווח במיליוני דולרים	11,957	123.2	1.04%

95. עד כאן חוות דעתנו הכלכלית התומכת בבקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד חברת פיליפ מוריס בע"מ וחברת PMI בגין גביית מחיר מופרז על חפיסות הסיגריות שמכרו בישראל בתקופה המתחילה ב- 1 באוקטובר 2011 ומסתיימת ב- 1 בינואר 2016, שסכומה הכספי, כפי שחושב בחוות דעת זאת, עומד על 1,142.9 מיליון ₪.

ובזאת באתי על החתום

מאיר אמיר

5 בפברואר 2016